

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Vetre de primăvară

În anul celei de a 45-a aniversări a victoriei revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, precum și al celui de al XIV-lea Congres al partidului, marcăm și o dată care, în memoria colectivă, poartă pecetea unei permanente și laborioase deveniri. Se aseamăna primăverii prin faptul că evenimentul respectiv a început primăvara. Este vorba de marea epopee a cooperativizării agriculturii, de marea călătorie a satului și agriculturii românești spre viitor. O neîncredere și tulburătoare devenire, un destin care a implicat și implică întreaga societate, întregul popor. Am întâmpinat două mari revoluții în agricultură, spunea secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Acum ne aflăm în fața celei de a treia revoluții — a noii revoluții agrare. Primele două au avut mai mult un caracter social și economic, dar nava revoluției agrare pune pe primul plan aplicarea științei, realizarea unei producții noi, a unei agriculturi superioare, în concordanță cu proprietatea în regimul nostru, asupra pământului, cu proprietatea socialistă a agriculturii, ca de altfel a întregii economii.

În sensul acestei concordanțe, drumul străbătut este cu adevărat epocal. Și simțim între-atât de obișnuiți cu el. Încă cu greu ni l-am putea imagina altfel. Istoria propriei noastre vieți spune însă că destinul acestei celei de a treia revoluții — a noii revoluții agrare — a fost dintotdeauna așa. Istoria propriei noastre vieți spune totul despre locul de unde și cum am pornit. În timp străbătut jalnează evenimente și destine colective eroice: ca într-o uriasă carte ce s-a scris și pe care o citim, azi, la lumina atitor înfăptuirii și sub semnul atitor înalte și cuprinzătoare perspective. Recolte mari, sigure și stabile constituie azi expresia de fapt a muncii și gândirii creatoare, modul de a gândi și acționa în concordanță cu propriile noastre cerințe și posibilități. Ele, aceste recolte, sînt apanajul marilor suprafețe agricole pretable la aplicarea tehnologiilor moderne, a mecanizării și chimizării și îngrășării, sînt apanajul marii proprietăți socialiste, de stat și cooperatiste.

momentul inițial s-a petrecut în 1949 când, pe baza hotărârii Plenei C.C. al P.C.R. din 3-5 martie s-a trecut la opera de înfăptuire a cooperativizării agriculturii, act istoric de însemnătate fundamentală pentru dezvoltarea întregii societăți românești. După reforma agrară din 1945, aceasta era cea de a doua revoluție în agricultură. Unirea pământului în semna unirea oamenilor, desoperirea marilor resurse; se semăna și creștea un gând tracic de viitor, se semăna și creștea o cîmpie de gânduri. Apăreau atunci cele dintîi cooperative agricole de producție; le urmau, în timp, altele. Apar primele rezultate și ele detin forța argumentului exemplar. Treptat, treptat, cea și milioane de semănturi completează această cea mai înfrînșă și mai răscolitoare carte de nouă identitate moral-politică și socială a țării.

Luceafărul

La invitația tovarășului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, miercuri a sosit în Capitală, într-o vizită oficială, Seyed Ali Khamenei, președintele Republicii Islamice Iran. Convoaierile oficiale care au avut loc au evidențiat dorința celor două țări și popoare de a dezvolta, pe multiple planuri, relațiile statornicite de-a lungul timpului.

„Vizita pe care a întreprins-o în România, declara președintele Nicolae Ceaușescu, constituie expresia cursului pozitiv al relațiilor dintre țările noastre, a dorinței comune de a acționa pentru ridicarea colaborării româno-iraniene la nivelul posibilităților reale ale economiilor noastre naționale — îndeosebi în domeniul industriei, comerțului, științei și tehnicii, precum și pe plan internațional.”

„Relațiile dintre Republica Islamică Iran și Republica Socialistă România, sublinia președintele Seyed Ali Khamenei, cu o lungă tradiție și se bazează pe interesele celor două popoare și state.”

Vizita se încheie cu un moment nou, de referință, în cronică relațiilor româno-iraniene și conștient, așa cum s-a subliniat, un conținut tot mai bogat conlucrării dintre România și Iran.

Expresia realității

autorul „reintors” la funcțiile sale. se așază în centrul existenței (epice) a personajelor, se ia cu miinile de păr, se vâlcărește, ca un demitru degradat, ca o transcedență (textuală) detronată, ce să (mai) facă cu destinul eroilor, cum să le ordoneze traectoria în pagini, cum să le ofere un denodământ fericit? El Programatorul (epic) suprem se simte excedat de amploarea pe care o ia dezvoltarea (oricât de supravegheată) acțiunii, de funcționarea independentă a universului imaginat. Cordonul ombilical asigurat de persoana povestitorului a fost tăiat și opera devine autarhică.

Textualismul lui Platon Pardău se naște firesc din punerea în oglindă paralele a metodei balzaciene „umanizarea” povestitorului, relativizării și restrucurării unităților epice (acțiuni, personaje, intrigă).

Există mai multe straturi de narativitate în ultimul roman al lui Platon Pardău, cu mențiunea că autorul spune în textul său — care nu se mai suprapune cu vechea „temă a povestitorului” — tot ceea ce ar trebui să remarce critica de înfrînșare (deci funcționează și o de-mas-care din interior).

Mai întil un euhelvanism al personajului așa zicind principal, Ștefan Craiu, funcționar cu micneute, la o agenție de publicitate, cu toate că ființează într-un decor cu totul modern, într-o lume imediat contemporană (198...) și merge la serviciu cu metroul: apoi acționează un textualism al autorului, uitat, din neglijență de redactare, în lumea personajelor, ceea ce împune o reflectare auto-referențială a epicii; și, trei, nivelul criticist stratul personajelor care comentează, judecă (și chiar subapreciază, romanul), format din Teodorescu, Raul, Negru, Neagra, Radovica, oameni de cultură și chiar scriitori.

Desigur, pentru a nu ști mai mult decît personajele, pentru a se așeza la nivelul lor, refuzînd privilegiul demitruic, autorul putea să apeleze la Boccaccio sau Ion Creangă și nu neapărat la noii text epice de ultimă oră. Este chiar ceea ce face Platon Pardău.

Există o diversitate tipologică generată de capacitățile personajelor de a privi în jur și de a se realiza în raport de conjuncturile epocii, așa că nu se putea o reflectare mai exactă a demoniului ochiului în raport de coridoarele Puterii. Există personaje amilor '50, grobianul Puterii (tovarășul Vasile), eroul anilor '60 pentru care nerealizarea umană și eguarea profesională de-

vin resort de afirmare socială ca „șefism” sub orice chip (Baltazar), activistul de elan de inventivitate și de competență din anii '70 devenit om de știință (Modrojan), ca și scepticul mintuit din anii '80 și ceva (Valeriu Bruma).

Prozatorul își recitește paginile, reia datele problemelor, împărășește toate dilemele personajelor, face supoziții, dă verdicte cu valoare de atitudine personală, relativizează. Unde nu înțelege sau nu mai poate să facă nimic, lasă totul pe seama mecanismului implacabil, egal cu sine și tocmai prin asta misterios al existenței.

Autorul are pudoarea ficțiunii și, ca atare, intenționează să facă nu un roman polișt — universul imaginat poate să admită și o asemenea interpretare —, ci un reportaj ironic, cu lucruri inventate și fabulație enormă. Lucru foarte interesant pentru că, de obicei, reportajele vor să fie create ca fabulări, iar felurile cazuri veridice sînt relate și asumate ca ficțiune. Obișnuită prevenire de pe contrapaginile romanului realiste, ar putea suna cam așa în Nebănuitele primejdiilor: „În viitor orice asemănare cu realitatea nu va fi înfrînșătoare, ci, înseamnă chiar că realitatea a copiat modelul literar”.

Acțiunea este simplă și chiar rămîne în starea agenția de publicitate, secția „Decese” primește un anunț despre moartea lui Vasile Stroelescu, fost demitru prin anii '50. Anunțul adus de un lîmbr sobru, misterios, medistofalic se dovedește a fi fals. (Chiar Ștefan Craiu întuiește tragedia farsă, totuși dă anunțul la tipar). A doua zi se trezește cu mortul în carne și oase în Biroul sefului său, Baltazar. De aici totul se dereglează, viața lui Ștefan Craiu ia o turnură imprevizibilă, Hamletiana dilemă a personajului: „Cînd va fi dat afară? Trece printr-o variazălă gamă de stări și metamorfoze: crică, depreziune, absenție, curiozitate iar încercarea de a-și da cit de cit un răspuns îl angrenează în complicatele roile ale ficțiunii.

Fiecare început de capitol, autorul se introduce în narativă și aproximează starea și condiția universului imaginat. Pentru că, la un moment dat, povestirea stăruie, se încarcă cu o semnificație faustică, intervine drastic: „Întelegend ce pericol se naște din această scurtă scenă, vai, bănuiala de a încerca să aducă în discuție tema creației, mă grăbesc să spun: NU! Departe de mine gândul, nu mă încercăz asemeneza orgolii! Aceasta este povestea simplă a lui Ștefan Craiu, Jules Modrojan, Valeriu Bruma, Adela, Eliza, Geneveva, Sanda, Marin, micul Andrei, oameni din București, muritori, muritori, dar care, la ora respectivă, încă trăiau nimic mai mult” (p. 243).

Referința despre Bucureștii se împune; cu toate că Nebănuitele primejdiilor se pare cel mai avansat roman spre imediat (datele recognitive de acum doi ani), orășul oricît de modern absorbea fantasticul iar toate marile edificii, metroul, Dimbovitia albastră întregînd atmosfera de mister (sistem oricum în Bucureștii lui Mircea Eliade).

Pentru că, tot așa, la un anumit punct de dezvoltare, acțiunea ia o coloratură tragică, auto-

Aureliu Goci

Continuare în pag. a 7-a

Ferestre deschise

locul din care privesc se numește Boz și nu e altul decît satul meu, unde m-am născut și unde am copilărit. Urmele pașilor acelor ani fragezi, pare să se mai simt pe undeva, respiră neîntrerupt în curtea și în grădina casei, îmi aduc aminte, revăd mereu soaca acelor ani, fuga spre izlazul morții unde număram bănuții și bulgării de apă ce se rostogoleau peste roata mare și leneșă. Era o noară de apă cum putea mai sînt acum, parcă era undeva sus, pe valea satului Furegoara. Am simțit atunci acel mîros de făină cald și imbiertor, acel mîros de pîine curat și nu de pîine ori, încet în ștergarul țesut și cusut de miinile mamei.

Tata îmi spunea nu de mult că dudul din curtea casei l-a plantat în anul în care m-am născut eu și azi își ramifică ramurile în marea deschidere a timpului. Dar, să revin la zori satului de azi, la starea lui reală a acestor ani frumoși și plini de speranțe. De cum intri în sat, privești la cunoștință de numele lui, Boz. Cîneva îmi zicea că Boz ar mai însemna și „buruiană rea”, se poate dar această „traducere” nu

este în nici un caz familiară satului meu. Dim-potrivă, Bozul, care numără vreo 1000 de suflete, este primitor, ospitalier, poate ne-ntrecut de darnic cu cei care vin aici. Și, ca un fapt a-đenărat, satul meu nu este ocotit și nici nu va fi produsă arătat cu degetul, de rău. Comentul lui sînt larmici și pricepuți, și o serie de meserii de care se simt mîndri că le-au învățat și că le pot practica pe vatra lor. Sînt meseriași de toate felurile, pentru toate cerințele de azi și de mine. Fîndcă de gîndit se gîndește bine și cu folos. Ce se gîndește și se pune în aplicare, constă în a se cădește pentru ani mulți.

Satul — această mitrică lume, o lume mică dar reală, sinceră, lîmă ca un zbor de rînducid. Această lume harnică ca o jurnică, doinicătoare și mereu trează. Satul este vechea și prezenta mea iubire. Aici, mă așteaptă pîrînții mei, tata și mama cu anii lor, ani neîntrerupți de la în-căstărie, se cădește pentru ani mulți.

Satul — această mitrică lume, o lume mică dar reală, sinceră, lîmă ca un zbor de rînducid. Această lume harnică ca o jurnică, doinicătoare și mereu trează. Satul este vechea și prezenta mea iubire. Aici, mă așteaptă pîrînții mei, tata și mama cu anii lor, ani neîntrerupți de la în-căstărie, se cădește pentru ani mulți.

Satul — această mitrică lume, o lume mică dar reală, sinceră, lîmă ca un zbor de rînducid. Această lume harnică ca o jurnică, doinicătoare și mereu trează. Satul este vechea și prezenta mea iubire. Aici, mă așteaptă pîrînții mei, tata și mama cu anii lor, ani neîntrerupți de la în-căstărie, se cădește pentru ani mulți.

Miron Țic

PREZENȚA TINĂRULUI SCRITOR

Farmecul narațiunii

Plăcuse pentru un timp doar, într-o dimineață cu ceață, risipită abia tîrziu, spre amiază, cînd Apudul dispăruse de mult dincolo de ruu și lanurile mohorite de porumb. Dispăruse cu serile de toamnă și tot. Ce mult îi plăceau aceste seri. Astăzi începe volumul de povestiri al lui Horia Ursu „Anotimpurile după Zenovie” (Editura Cartea Românească, 1988) cele șapte narațiuni fiind imagini „în sepie” ale unei lumi apuse, o lume văzută prin ceața timpului ca și cum te-ai uita printr-un geam aburit și al vedea realitatea cu contururi iluzorii. De fapt autorul își derulează amintirile în paginile unui roman autobiografic deghizat.

Horia Ursu face parte din categoria a-celor prozatori tineri pentru care modernitatea nu exclude farmecul narațiunii, al fiind atasat mai degrabă de ritmul tradițional al epicii, de savooarea detaliilor din care nu lipsește o anumite vocație estetică a privirii, autorul iubeste imaginea „frumoasă” fără a deveni însă calofil. Plutește o biză romantică în aceste proze ca în imaginea la „dăgherotic” realitatea e indelicată de vocea blîndă a povestitorului „totul se petrece ca în vis” — spune un personaj confirmînd atmosfera himerică.

Înfrînșarea cărții se petrec la Apud „un somnoros orașel transilvan” pe fundalul unei

Smaranda Jelescu

Continuare în pag. a 7-a

MĂRȚIȘOR

1 MARTIE, ca un prag neștiut, ca o lumină așteptînd să răsăre, ca o dimineață întru care îți pregătești sufletul. Scrie Blaga: „Ce-am uitat, aprîndem iară / Sub veșmintele ghicim, Căntăm în primăvară / un tîrîm ce-l hănuim / Căntăm pămîntul, unde miile să ne-alcătuim, / ochi ca oameni să deschidem / dar ca pomii să-nflorim”. Există în neame-miutul folclor românesc obiceiuri cu înțele tulburător care ritualizează trecerea în ano-timpul germinației, purificîndu-l pe om prin bucurie, frumusețe și speranță. O pregătire pentru intrarea în muncile de primăvară, dar și o pregătire a gîndului de a se deschide altfel, mai deplin, mai liber spre cerul sentimentelor și al ideilor.

Mărțișorul, simbolul primei zile de primă-vară, se oferă ca o floare (ținută în cumpăna inimii ori ca un poem pe care rostindu-l îl ridică pînă în zarea de neatinse a sunetelor primordiale. Cîntec de limpezire ca într-o naștere a privirii în umirre și adorație. Precum catrenele fetei frumoase ale aceluiași

poet: „Ce umbră eurată / aruncă-n lumină o fată! / E aproape ca nimicul, singurul lucru fără de pată” sau „O fată frumoasă e o inchiștă ca fumul / de ale cărei tălpi, cînd umblă, s-ar atîrna (îrina și drumul)”. Și vine răspuns din cîntecul popular despre chip de hărbat frumos ca un zeu de primăvară: „Prin pădurea rară-n jos / Merge Petru cel frumos / Cu carul de maghiran. / Cu butuc de odolean, / Cu spîță de lehenită / Cu sbleuc de tîmîiță / Din față plucuri de sînge. / După el inima-ți plînge, / Din buze faguri de miere, / După el inima-ți plînge!”

Am scris aceste rînduri pentru prima zi de primăvară numai pentru a vă aduce lîngă suflet cîteva poeme ce pe niște flori care vor să vă spună că frumusețea din noi și lumina din noi sînt nepieritoare.

Ca și cum am săvîrșit, fiecare, un ritual de dimineață, de înnoire și de speranță, rostindule-le...

Nicolae Dan Frunteletă

Pe drumurile țării

Oradea era în piclă. O piclă deasă din care se desprindeau fantomatic turnurile colorate — orașul cu turnuri — și noi eram nemulțumiți și îngrișorați. Sigur, ca efect, nu era rău, mai ales că în piclă asta, surprinzător, Crisul avea o culoare verde intens — numai că toate astea nu puteau fi filmate. De cite ori dă un operator peste piclă, se gîndește că mai bine dădea peste un viscol zdrăvăn. Peste un viscol zdrăvăn, în afară de sofer, tot voiseam de fapt să dăm. Numai că, peste o mie de kilometri de România, stătea atîrnat un cer sticlos, albastru, și un soare nemîșcat care în miezul lui fe-

bruarie nu privește nimic bun. De-o parte și de alta sosele — prin vreo opt județe străbătute, pămîntul bolnav de soare avea culoarea cimentului și consistența lui sau a desertului probabil, nu știu, că n-ap văzut. De la o vreme începuseră să cam înțecm, numai Georgică Pascaru, operatorul, după ce trecuseră și de Rimnicu Vilcea a mormăit „care vezi primul un nor, dau o bere!”. Sibiu, Hunedoara, Alba, Arad, nimic. Tăcerea și soare și pă-

Alexandru Horia

Continuare în pag. a 7-a

Continuare în pag. a 7-a

SĂTUL ROMÂNESC - spațiu al permanenței deveniri

Miini de aur

Drumul Scorniceștii se desprinde din șoseaua națională și se așază ca o pană la fața pământului. Trece prin satul Pisciari, apoi lasă în dreapta o șosea de pădure pentru că în stînga se întind Serele pînă în Plăcea Mică, pe 16 hectare, renumitele sere de la Scornicești, care produc 5.000 tone la hectar și care fac Scorniceștii un apreciat partener extern pentru Anglia, Italia, R.F. Germania, Suedia ș.a.

Este atât de tumultuos prezentul Scorniceștii, încît îi simți forța revărsată în fiecare faptă, și atîta preocupare înțelegem pentru pașii pe care îi face astăzi localitatea către statutul de oraș, încît îi vine greu să te amesteci, și simțămîntul unui pionier nevenit, care traversează o stradă în cioc printr-un loc nepermis.

Desigur, n-a fost ușor. Lupta cea mai grea pe care au dus-o țărani cooperatori din Scornicești a fost cu pământul pe care l-au moștenit, pământ podzolic, slab productiv, cum este în toată Platforma Cotmeeni. Dar printr-o muncă asiduă, neîntreruptă, administrîndu-i amendamente an de an, aplicînd permanent noile cercări ale științei agricole, oamenii locului au izbutit să îmbunătățească structura solului, să-l facă din ce în ce mai bun și mai productiv. De cîtiva ani, funcționează la Scornicești Căminul de Pedologie și Agrochimie, unitate specializată, care efectuează cercetări pe sistemul loturilor experimentale, testează adaptarea unor soiuri noi de hibridi sau ameliorază soiurile tradiționale, urmărește ca tot timpul anulii lucrările agricole să se efectueze în perioada optimă.

Saltul următor obținut în producția agricolă aici la Scornicești, salt care încorporează strădania neîntreruptă a unei generații de oameni, poate fi ilustrat numai prin comparația cifrelor.

La primul bilanț al existenței sale, în 1950, C.A.P. Scornicești scoțea pe hectar 384 kg grâu și 984 kg la porumb.

În 1988, C.A.P. Scornicești obține la grâu peste 6.000 kg, la orz peste 10.000 kg, iar la porumb 29.154 kg.

Pentru anul 1989, C.A.P. Scornicești cheamă la întrecere toate C.A.P.-urile din țară pentru realizarea a 9.500 kg grâu la hectar, pentru 10.150 la orz, pentru 4.000 kg la floarea soarelui și soi și soi pentru 30.000 kg porumb stufat.

Și încă două cifre fată în față: Un țaran, membru al C.A.P. Scornicești, muncind efectiv, putea să obțină în 1950 un venit lunar de 75 lei. În 1988, venitul acestuia se ridică la 1.419 lei.

Toate acestea, evident, nu se puteau obține decît pe calea marii agriculturi — agricultura socialist-cooperativă.

În 1982, C.A.P. Scornicești înregistrează în sectorul zootehnic 288 litri lapte pe cap de vacă furajată. În 1988, obține o producție medie de 5.100 litri de lapte și cheamă la întrecere în 1989 pentru 5.500 litri de lapte pe cap de vacă furajată.

Pentru toate aceste rezultate, țărani cooperatori din Scornicești s-au bucurat de numeroase distincții, de ordine și medali — Ordinul Muncii clasa I, Ordinul „Meritul Agricol” clasa I, titlul de Ero al Muncii Socialiste, Medalia de aur „Secera și Ciocanul”, iar din 1986, de la instituirea sa, obține constant titlul de Ero al Noii Revoluții Agrare.

Drumul Scorniceștii trece podul peste râul Plăcea și, dintr-o dată, se lărgeste și se luminează, devine bulevard. Blocurile de locuințe, păstrînd arhitectura tradițională a locului, au încă prospețimea de casă nouă. E încă liniște și dubul cîmpiei umbliă alבוד peste hotar. Numai la o oră a după-amiezii, bulevardul se umple cu locuitori tineri. Se vede că o năframă albastră, semn că au ieșit fetele de la Fabrica de Confeccii, unitate frunțasă pe țară, cu mare pondere la export, sau că intră schimbul din la întreprinderea de Piese și Subansamble auto, unitate care numai în cliva ani a ajuns să producă aproximativ 50 de tone de întreprinderea de Prestări Servicii pentru Populație cu secții de sticlărie, conserve, croitorie, artizanat, precum și Unitatea de Producție și Prestări Servicii în Industria Mică dau o producție de ordinul sutelor de milioane din care o mare parte este dedicată exportului.

La Scornicești, descindînd din tradiția plugarilor, apar meserii noi, care atestă noua vocație a localității, se naște un nou detașament muncitoresc.

Invățămîntul a luat la Scornicești dimensiuni necesitățile de forță de muncă pentru următorii ani. Tineretul scolar se pregătește în 12 unități școlare, care dispun de laboratoare, steliere, loturi experimentale, de tot ce se impune pentru un învățămînt de calitate. Liceul agro-industrial desăfoară întregul proces de învățămînt în direcția și strînsă legătură cu cercetarea și producția agricolă.

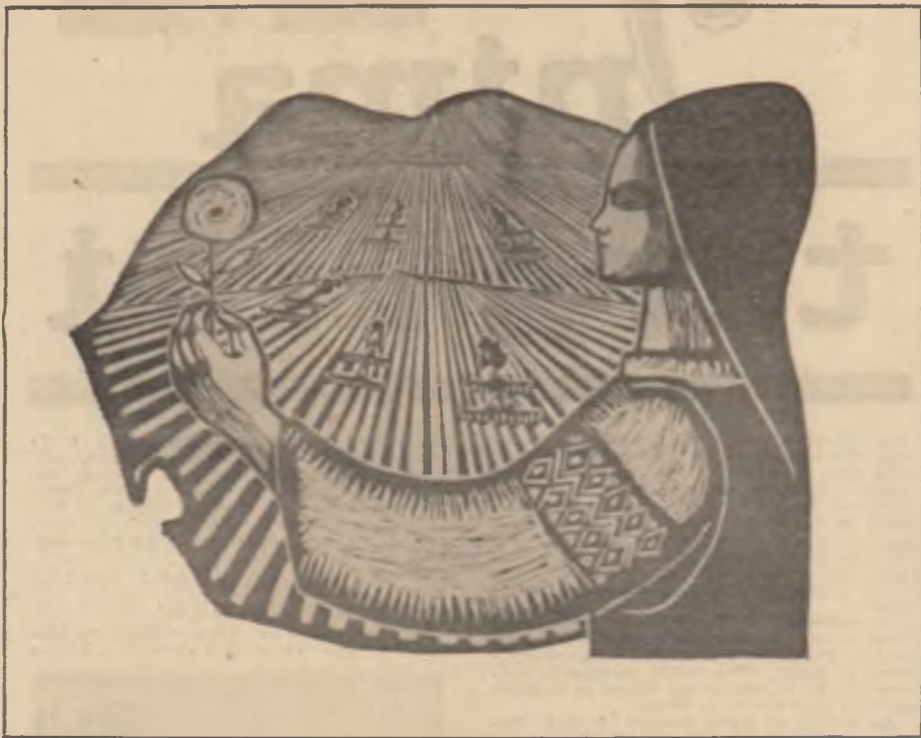
Rețeaua culturală cuprinde 15 biblioteci, 3 cinematografe, un muzeu de mare valoare documentară, 6 echipe culturale, unități în care se sude permanent ampla simfonie a muncii și creației. Festivalul Național „Cîntarea României” — zidire de spirit a tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Ansambllul „Călușul” din Scornicești, multlaudeat al „Cîntării României”, este apreciat, pe bună dreptate, ca un strălucit ambasador al cîntecului și locului popular românesc, peste hotare. Vitrina cu trofee a acestui valoros colectiv artistic este impresionantă — „Zelta Artermis” la Festivalul de la Efeș, Premiul marelui Festival de folclor de la Mesina, Premiul Herder pentru artă și folclor, ca să numim pe cele mai importante.

Drumul Scorniceștii se desprinde din timp, trece prin memoria oamenilor, prin inimile lor și merge drept, înainte, mereu spre mîine, larg și luminos, sore un destin pe care oamenii aceștia îl merită și îl zidesc cu miinile lor — destinul satelor noastre.

Vasile Oltiș

Nicolae Fulga

O cîmpie cu eroi

Sau cu Dumitru Tudose, președintele C.A.P. Stoicenești, în soarele vestii albe, într-un drameag povăruit pe o costică domoală și privim cum cîmpia, de jur-împrejur, se supune zărilor. Și sînt așezate lanuri de grâu și porumb, că mie imi vine dintr-o dată dor de pămînt.

Cînd zici Stoicenești, cuvîntul se desface într-o așezare românească din Cîmpia Buzăului, o așezare prosperă, cu gospodari bariți, cu o cooperativă multimilionară, în care se face agricultură după carte, și în care, acum aproape patruzeci de ani la 7 august 1949, oamenii, printre primii din țară, au pus drept capital nu numai avuții și forța brațelor, ci și speranțele lor într-o viață mai bună.

Stau în marș pe livezi de pruni și mă uit printre crengi de parca să pînă mișurii, dar, de fapt, îl ascult pe Dumitru Tudose, președintele al C.A.P. Stoicenești, de 34 de ani. Ero al Muncii Socialiste, omul în ale cărui adîncimi au început toate frămîntările acestui sat, face cîștig și memoria sa a devenit o cronică sentimentală.

„Stoiceneștii au fost săraci — zice Dumitru Tudose și îl simt încă nevindecat de amărăciunile tineretului său — pe unu l-a prins cumpăna veseului al 20-lea în boriele Treisprezece mîșteri așezate în Boianu la storceau vlagă din oase. Cînd am pornit pe drumul nou, n-am putut să stringem ca avere colectivă decît 15 sape, 10 lopeți, 22 furci, 10 cazmale, 8 coase, 8 greble, o mașină de bătut porumb, 12 grape, 25 pluguri, 16 căruțe, pămîntul și 24 de bovine. Satul se ascunde încă sub acoperșii de paie, drumurile erau neîngrijite, desfundate. Nu căzuseră toate cojile de pe suflute.

Tabloul acesta imi declanșează în minte cîteva imagini și coordonate ale noului Stoicenești: o avere obștească de 120 milioane; o producție globală pe anul 1988 de 105 milioane de 2.000 de bovine; peste 5.000 de oi; 150.000 de păsări în rulaj anual.

Poate că Dumitru Tudose alîntă, folosind alte cuvinte, vrea să spună că ziua de 7 august 1949, cînd țărani din Stoicenești au pornit pe drumul nou și just, deschis de politica agrară a partidului, este un fel de al doilea descălecăt al satului, primul fiind amintit într-o danie de pe timpul lui Neagoe Basarab.

„Dar — continuă Dumitru Tudose, vădit tulburat — aspectul încercat de o semnificație aparte, desebită, și care, odată cu trecerea anilor, devine istorie și emoționare mai mult, este că în acea vară fierbinție, cel care s-a așezat în lupta cu vechiul, care a sădit cu răbdare noul, care a risipit îndoiele și a luminat speranțele, a fost însuși tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, atunci deputat de Olt, tînr activist în conducerea partidului. A bătut cu noi drumurile satului, a bătut nu la porțile oamenilor, ci la inimile lor. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost lîngă noi cu suflutul, cu îndemnul, ne-a sprijinit și creștem și să devenim ceea ce sîntem astăzi!”

Activitatea C.A.P. Stoicenești se desăfoară în trei sectoare care o și definesc: vegetal,

zootehnic și industrial. Beneficiind de un sol bun, remozion, se cultivă aici mazărea grâu și porumb. Pentru producții mari la porumb, încă de 1988, C.A.P. Stoicenești a primit înaltul titlu de Ero al Muncii Socialiste. În 1988 a avut peste 7.000 kg grâu la hectar, ceea ce i-a adus și titlul de Ero al Noii Revoluții Agrare.

Avînd tradiție și preocupare în creșterea vitelor și unul dintre cele mai dezvoltate sectoare zootehnice din județul Olt, țărani cooperatori din Stoicenești au trăit multe momente sărbătorești prilejuate de luminarea unor importante distincții obținute în acest sector.

Activitatea industrială și de prestări servicii, care aduce o producție anuală de 43 milioane lei, numără 13 profiluri dintre cele mai diverse, de la fabrica de carămidă sau de furaje concentrate pînă la fabrica de cauciuc și vopsele, de la atelierul de confecții metalice pînă la linia de conserve, de la producția de pașierie pînă la micelul pentru cușperci și pînă la atelierul de coșnărie.

„La Stoicenești nu s-a simțit niciodată lipsa brațelor de muncă — spune tovarășul Tudose — ba, dimpotrivă, mulți oameni au revenit în sat și s-au dus la lucru ca și cînd n-ar fi plecat niciodată!”

Stau de vorbă cu președintele Dumitru Tudose despre noile realizații ale satului și imi arată mîndru un gir de vile scute pe un dîmb cu fața spre soare.

Stau de vorbă cu Dumitru Tudose, inginerul-staf al C.A.P., fin al satului, omul care a introdus la Stoicenești agricultura după carte și află că aici, toate cadrele tehnico-ingenieresti, cadrele didactice și medicale provin din sat sau sînt stabile ulterioare, ceea ce exclude fenomenul de nașterism.

Trec spre școlă copil frumos și ne dau un fel de bună ziua veselă și luminată. Stoiceneștii are o viață spirituală demnă și dinăd, pe măsura rezumelui său. Este edificat, cred, să amintesc, în acest sens, despre activitatea Ansamblului „Oltul” cunoscut în țară și în străinătate, laureat al Festivalului Național „Cîntarea României” păstrător al unor incontestabile valori de spirit românesc.

Am stat de vorbă cu mai mulți țărani cooperatori din Stoicenești, dar nu m-am saturat de vorbă cu niciunul. În ei sășătuiesc o mîndrie tăcută, un gînd de trufie frumoasă de se opoar și porțile vopăite, care îi deschide ușile la perete și îi pune pe masă bucate altele, nu pentru că a venit primul, ci că s-a vădit tu ce are el și ce poate să-ți dea.

Într-o primăvară călătoream cu ansamblul din Stoicenești către un festival folcloric din județ și, la o fîntînă, unde am oprit, un țaran sădăda doi junci codalbi de toată frumusețea. În timp ce-i admiram, una din fetele de la dansuri m-a întrebat:

„Pe-aî nestrîi de la sectorul 1 i-ași văzut?”

„Nu, nu l-am văzut!”

„Hei, înți să-i vedeți și după aceea să... spuneți!”

Nicolae Fulga

Scrisori către „Luceafărul”

— Wilhelm mă cheamă, a spus, fără să-și preziceze prenumele și funcția sa, de director al Liceului pedagogic din Botoșani, ni s-a părut perfect credibilul. Adică nu am simțit nevoia să-l mai întreb: „Wilhelm și mai cum?”

În sală erau adunați, cîrchine, viitorii profesori de limbă și literatură română, membrii cenacului literar din liceu, virtualii poeți, prozatori, dramaturgi sau critici de mîine, iar subiectul colocviului, cum e și firesc în acest an. Centenar sub prestigioasă egidă a UNESCO, dădea atmosferei o vădită atmosferă de sărbătoare: „Eminescu — omul deplin al culturii românești”. Și poate că datorită prezentei cuvîntului „omul” în subiectul colocviului, în întrebările copiilor stăruiau aceste aspecte din biografia Poetului care ar fi putut aduce o nouă lumină asupra Eminescu-Omul, fiu al acestui melez, trecător odinioară pe străzile vechiului și strălucitului Botoșani, și despre care în memoria locuitorilor stăruie basme, legende, povești, întîmplări senzaționale. La încheierea întîlnirii cu atît de talentați și dornici de învățături scolare, rețasi în concenția liniștii, printre cărți și flori, l-am ascultat la rîndul nostru pe profesorul de istorie Wilhelm povestindu-ne istorii adevărate despre soarta statelor din oras, despre rolul locuitorilor memoriali în viața Botoșanilor, despre faptul că „ceșteașes patrioți”, cum l-a denumit domnia sa, cu convingere. Pe urmă, în fața clădirii moderne a școlii, am privit arborii tineri din grădiniță, arbuștii străjind alea, cu impresia că numărul copiilor s-a dublat, că fiecare ram nemişcat din această grădiniță păstrează încă emoția întîlnirii, într-o reculegere prelungită în memoria „Luceafărului”.

N-am putut să încep altfel însemnările despre călătoria recentă prin îndepărtatele sate ale Moldovei, pentru că întregul timp respiră, trăiește, fremetă în respirația sărbătorească deosebită a acestor țărani. A fost o gresală să gîndesc că, intrînd în problemele satului contemporan, în cifre și statistice producătorilor înaintați, folosind limbajul special al agriculturii înțeleasă ca știință, se va întrerupe pentru moment atmosfera eminesciană. Pentru că Eroul Muncii Socialiste, Mihai Bărliga, președintele cooperativei agricole din comuna Roma, isprîvind cu înșiruirea cifrelor și cu istoria recoltelor avansate, tot la versurile Poetului a ajuns în cele din urmă, din care stie să recite frumos și convingător, cum l-au învățat în pruncie dascălii de altădată. Înserarea de februarie cobora repede, nevoia din gîndurile țării cînd și cînd în ochii albastrăți iar bădăța Mihai Bărliga, cum simți nevoia aproape organică să-l dezmiertză ascultîndu-l vorba domoală, se lasă pradă amintirilor.

Nu-i dai șarjei și cinci de ani privindu-l chipul nădă, sîntor, copț — ca gorbunul sau grul mîngiat de oiaș de palmale și privirile sale de gospodar destoinic — sub cerul nesfîrșit al cîmpiei, ars de viscole, birjolit de flăcările soarelui doborîtor, dar, ascultîndu-l, ai senzația că ascuți istoria. Cum a fost primăvara aceea o lui 1949? Cum a început „colectivă” aici? Trăiam Mihai Bărliga o călătorește pe care țil-tol rostește bădăța apar chipuri de activități de partid, veterani ai cooperativizării, fantomele unor „chiaburii” frecuoscuți, mai apoi, drept gospodari vrednici, după ce tot istoria i-a reabilitat, conferindu-i la unora meritate distincții ale Muncii, apar deciziile politice cele mai înțelepte, dar și abuzurile administrative, se părădă datele aniversare, dar și zilele mai grele, într-un amestec de viață clocoțitoare, de neuită. Semnătatea însă nu-l părăsește nici atunci cînd își aminteste întîmplările mai puțin vesele, și explicația acestei semnificații stă tocmai în complexitatea dialectică a istoriei, așa cum o înțelege bădăța Bărliga.

Postul meu coleg de redacție de la gazetele județene la care am muncit împreună, pe vremea cînd regiunea Suceava se întindea din Moldova pînă în Bucovina, Gheorghe Daragiu, este președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă. De la el am aflat despre filmul (afiat în faza de filmare), în care spectatori îl vor recunoaște pe Eroul Muncii Socialiste Mihai Bărliga din comuna Roma. Bădăța va apare în acest film în cele patru momente fundamentale și eterne din viața satului: primăvară, vara, toamna și iarna. Nu va apare însă ca „erou” de film, nu asta au urmărit realizatorii. Filmul e o metaforă, o primă cu patru fețe a satului moldovenesc, în care personajul nostru sînjeste doar ca pretext. Iar în povestea dedicată acestui minunat sat, răsfătat (fiți atenți!) exact pe șapte coline, lumea sa recunoaște istoria unui melez, a unui țînt și a satului românesc în ansamblu. Exact așa cum se înlătuie, continuîndu-se una dintr-alta, minunatele blazoane ceramice din vecinătatea Casei Poetului de la Ipotești: stema județului (coasa), stema Moldovei (cu bourul) și stema veche a țării.

În lunga noastră călătorie la mijlocul acestui nefiresc de cald și secetos februarie, am străbătut cîteva zeci de sate din mieznoaptea țării. Revederea lor, după aproape două decenii, as asemul-o cu un șirag de pietre pretioase, fiecare altfel, fiecare o surpriză, una mai valoroasă decît alta, și toate înfășurate în aerul sărbătorii. Răsfoiam parcă paginile gazetelor în care scriesem în urmă cu douăzeci, douăzeci și cinci de ani, recitîndu-mi însemnările în care predominau expresiile „va fi”, „va deveni”, „se va transforma”, „vor crește”, s.a.m.d., o sumedenie de vorbe la viitor, iar peisajul din această primăvară confirma în totul prezicerile de-atunci. Am întîlnit sate devenite orașe agro-industriale, am străbătut largi bulevarde aparute pe locul unor cartiere mărginoase străvechi și dărăpănate, mi-am spălat privirile în coronoale înalte ale unor alei de arbori pe care pionierii îi răsădiseră în cîmpie în urmă cu un sfert de secol. Pionierii aceia sînt oameni în toată firea acum, mulți dintre ei au devenit gospodari destoinici ai satelor moldovene, creșcîndu-și la rîndul lor copiii în spiritul cultului pentru tradiție, pentru cîntarea înaintașilor — așa cum îi vedeam, în cele mai sacre locuri ale amintirilor, prăgînd pămîntul pentru alte generații de pomi și de arbuști.

Și nu mi se pare exagerat să închei cu gîndul că toate aceste pogoane de vile și flori sînt un fel de scrisori eterne către „Luceafărul”.

Alexei Rudeanu

Întru cînstire

Se luminează a primăvară, lată în țarină feciorii cuvine-se să între neîntinși, cu inima curată vestind nuntirea plinelor semințe.

O, patrie, cit cer și se ascunde sub brazde — țarină izvoata dinăd viața beabelor lacunde noaptea liind-o în uitare

Curg riuri de polen și de lumină peste agorul culundat în vise de porcă aștrii-au coborît la cină 'n grădina te cu porțile deschise

Prin vremii — ca o imprimăvărare Lumina preschimbînd-o în ființă, slăvită fie a patriei lucrare întru cînstire și întru biruință.

Viorel Varga

Cîmp de flori

Și-am arătat ninsocrea și ai privit neașteptat da lung, intrase buzna pe fereastră și mi-ai strigat, speriat, s-o alung mi-era la fel de teamă ca și ție de norii spați în cercuri plutitoare care rateau lumea cu noi și-o aduceau spre-o singură culoarea de-abia atunci jurînd pe fiecare fulg cu trupurile moi ca de zăpădă ferestrele pe toate le-am deschis ninsocrea ca un cîmp de flori să cadă

Ermil Rădulescu

Braț de lumină

Cu privirea atemă a României, Respirăm pacea în fiecă clipă; Ne înunda surîsul cîmpiei; Și largă-nlesnira de-arpă:

Zorii își întind brațul pur Și viul răsuflat de apă — Al fininții cu ochi de azur — Pragul lui miine-l adăpă;

Comunist, ne răsfîngem în gral Și în lapă-spre creștele clare, Braț de lumină întîndem pe ploi Prășînd bob de grâu la hotare.

Marilena Moldovan

Azi, orizontul

Ce blind palpită-n inimi dîmineașe Și orizontul se deschide lumii, Speranța ca o apă vie Ne dărîue un nou ceas al minunii.

Liniștea se-odună — oit de clară, Abia cit firul lerbii unduie, Să cadă ploii fertile peste țară Și să se audă zarea înflorită

O pasere zbîrînd pe cer — vâpale Cu aripa despiciă balta lăntă, Veghea e-n noi iubire lereată, Și cumpănă ce nimeni n-o îndoaie.

Să țin la piept o răză ce mă-nvîță Lumina ce de-a-pururi ne-o fost dată, Azi orizontul se deschide fiinii Speranță, dărînd, nezdruclînat.

Ioan N. Dumitrescu

Patria luminii înflorind

Noi după soare ne-am rotit destinul Și lumina lui în inimi ni-l lăstor Și gîndul pe-a lui raze își caută depîlnul Și înflăcărat ni-i brațul de vrednic făurar!

Ghiocul lui ni-l cuib de roade șîmpăcure, Cîmpia cînd triumfă în neila recolta, Lăstarul de speranță, în inimi, fiecare înaltă spre abastre și nesfîrșite balte!

Că patria luminii e țara românească Zidită-n vrednicie de harnicii ei fii, Menită ca în lumea cîinstă să dănuiească Pe aripa de sacre o verbului o fi!

Partidu-l făurar de bine și înlător Ca rozele de pace în ape agîndite, Spre el urcăm speranța fiecare, Pe plaurile țării de-a pururi înflător!

Ion C. Ștefan

Zbor fecund

Lumină din lumină Se naște Izvo precuorat, Pruncii noștri Cu bulgării de fericire Se bat, Mama zîmbește Precum soarele-n zori, Liniștea ei înmăoată Ce albinele-n flori, Tata-și trăiește Bucuria de-a fi, Nu în vis Ci visînd Între holde aurii; Singlele meu În singele orei Dă buzna, rotund, Drumul nostru E zborul luminii, fecund...

Tudor Matreșu

Priveliști pe care nu le mai uiți

Imunat e „codrul verde care-n ochi duce loș se pierde”, cum spun versurile populare, adică acelea scormite și scrișe pe aer mereu transmise prin viu grai, spunem, și gîndul mi se adîncea în mîria sa. Pădurea românească. Dealuri o cresc, vâl o străbat. Omul asemenea, cu gîndul și fapta. Valea Vaserului e țara codrilor pe unde omul a așezat, lată, o pitorească linie ferată, îngustă, cu un trenuleț — zis dulos „mocăniță”. Ce poate fi mai curios în ziua de azi, în secolul cîtezeilor interconectate, decît o mocăniță suierînd și pufînd din greu printre pădurile seculare străbătînd la deal-vele frumusețea?

Priviștea aceasta imi aduce în minte copilăria, cînd de la Sebiș la Dezna pe valea Zăgului și a Monesei, pufăia și șulera tot la fel o mocăniță. Azi înlocuită cu alte mijloace de transport...

Dar pe Valea Vaserului mocănița există, ea fiind lucrul cel mai pitoresc din zonă. Pentru localnici, pentru cei ce trăiesc în linimă de codru, ea este însă o funcționalitate de netăgăduit, lungă de 45 de kilometri trebind peste poduri, viaducte și mici tuneluri.

Privit din față, o locomotivă de mocăniță în depînă funcționează și trăgînd trenulețul ei încercat, pare un laur infuzat iar gîndul său are darul de a trezi toate jivinele pădurii, și-a oprimă din cîntec păsărilor cerului. Sunetul ei este dus de eou apoi peste văi și dealuri pînă hăt departe peste munții cei cărunți!

Mocănița. Ea trece vijelios ducînd tapinarul la lucru în creierii munților, ori grea aduce la vale tone de lemne exploatate din parchetele forestiere.

Pe Valea Vaserului circulă șase locomotive în ministură cu tot altele trenulețe. Urcă și coboară mereu prin împărăția pădurii. Căci ale pădurii sînt. Ele sfîrșecă liniștea plaurilor și trezesc din cînd în cînd cite un că-un din necestrala liniște în care viețuiesc. Cele șase locomotive de pe Valea Vaserului sînt vechi, con-

struite deodată în această cale ferată îngustă, prin 1930, dar în perfectă stare de funcționare. Ele sînt pitorești, dar și funcționale. Două din trenulețele „Valei Vaserului” sînt cu vagoane de persoane în care țărani fac, în zilele noastre, tot atît de pitorești sobite. Locomotivele „cer” cu lemne și apă din Valea Vaserului, Adică iefinil Mecanicul Laurentiu Nistor a „brăni”-asa o locomotivă dintr-asta mai bine de douăzeci de ani. Și lăluțana nu dă semn de obsolescă. E un semn — spune el — că care învingi timpul și-și întărește iubirea lucrului bine făcut.

Huhuhuu! Huhuhuu! Și „Orient Expressul” de Valea Vaserului trezește totul în jur — căprioare, cocoi de munte, oameni; suflînd din greu spre Coman, cap de linie, ca apoi să o ia vijelios în Jos spre Vișeu, încercat cu rodul muncii tapinarilor, rod pe care strămoșii acestora îi transportau pe Vaser cu plutele pînă ce omul a îmbilnizit și supus forța aburului.

Pe Valea Vaserului e o fascinație totul. Dar mai ales aceste trenulețe cu lăluțanele lor locomotive, aurori evidente ale celor electrice de pe marile magistrale. Fascinație care rămîne ca o secună amintire ce-ți dă mereu îmbold de-a reveni, după ce te depărți cu greu de oameni și platurile nordului nostru, harnici, frumoși și dirji în viața ce-o duc în demnitate, păstrînd ca-notoaeuna ceea ce au avut mai de preț — omenia în dreptate și libertate.

Valea Vaserului din nord-vestul românesc mi-a adus și-mi aduce în mînta plăut copilărie mele din munții de Apus, „Orient Expressul” de Sebiș-Monesea, treclînd și el prin același fascinant decor de codru. Și doar amintirea...

Huhuhuu! Huhuhuu! Căprioare, cocoi de munte, oameni se trezesc înaltă de cînd lumea, dimpreună în marelui concert al lumii și al existenței în frumusețe — fascinat la ochiului și pe dinlăuntru și pe dinafară într-o zi uminată de soare.

Gheorghe Daragiu

radu cange

Un Bărăgan apropiat

Pământ străbun, de cînd e lumea lume, Pământ sfîș, trup tîrziu de fecioară, Pământ bogat și cunoscut anume, Tu, strănă-tînsă, suplă de vicioră,

Imi cinți și-acum galopul surd din vise, Prin care orizontul-î clătinai; Ca din senin, copil străin suise Un murg ce-n salții îl înclăceai.

Tu, dor nespus, tu, zboru-mi dintre dropii, Ce mult ești vrea din nou să-mi te-appropii!

Implinire

Cînd stai și se topește înserarea În pomburișii sau în seacă blîndă, Gîndești ca un fîrîn de la cîmpie, Care-o scîpăt de clipă cea lîmîndă.

Să-ți fie toți copiii-ndestulii De piinea aburînd din cuptoare, Ce-ai semănat-o-n broază necuprîndă Într-o sămăntă de nespus, visare.

Să intri pin-la briu în via coaptă, Ce dă alt rod acum și pentru tine; Lăbură toci-mai mult decît o scîpă, E-o mulțumire, în cînd, de sine.

Aram în Bărăgan

Vemua, în noapte, pe cîmpie și pe case, Mă vream liber, prunc nevinovat, Cînd în zori plecuu țării la arat Și eternitatea pentru-o clipă stase.

Aureom cu lacrimi soarel din geom, Bînuim un freamăt în pămîntul crud, Și pe caemala de plug visod, Că-n arcat în crengile de vîd.

Și vedeam o mare: oameni și pămînt = Zbateră duioasă, parcă o șiam. De am fost copii, încă la mai sint Și-am visat că-n Bărăgan aram.

Pe inserat

Pe inserat, cîinii aușinși încă gieză doagîndă a prafului, Numai eu, visător ca o șalcie plîngătoare, mă așez cu disperare de amîmbra cpei,

Am visat

Am visat că ploua cu pămînt lugerat, Bărăganul crescuse însă parcă scodea, Visul meu de demult chiar fusese arat, Numai tu te plîmbai, între dinți, cu-o lelea.

Mi-era teamă de umbra înaltului rece, Mi-era teamă că rizi și lăleaua și cede, Mi-era teamă că ego știut-a să cede, Că înundă cîmpie cenușii covecace.

Dor de mult te doram - a nespus strigare; Te priveam în oglindă cu odincă mirare.

...P... a sub prizilor, nu mai țirziu, că- rutele de țirg se insîmîră la drum, spre Tufeni, cu alde Tulică în cap. Asta începea ca mai bătrînă, și adune zarzavagii după obicei; ajungea la poarta omului și-l striga cum îi venea la gură: „Hai cu noi, Mărin Doveleac / fiindcă-î dai babilii colac!“; și, așa era, nea Doveleac da de pomă pentru muiere cîntă ca încă îi muncea pe bătătură: „Să aibe, zicea, să ne d-racu pe lumea-aiată!“; iar beba-î lua la draci, cît mai pe ocolite și pe bombănite, numai ulița să-î știe.

Tulică se oprea apoi în dreptul altuia: „Să vjădă Bădea Neguță / să la bani cîte-o cărătă!“; negustor mai păgușos ca Neguță asta greu dîbului; ori ținea la preț pînă la spartul țirgului, cînd vindea marfa, oricum ca să scape, ori o fițuia de la început, pe ce-apuca, și bătea din buze mai țirziu, uitîndu-se că-î crește prețul. Chiar și la Tache al lui Chisaru, om aspru și răgos din fire, de nu-î stăteau mulți dinaintele, îl auzai lîmînd pe alde Tulică: „Să-î luăm și pe nea Chisaru / și Tandără, / să-î d-naru!“! Ala era în curte, puneai căli: de-acolo îl tăia c-o privire și-î păstua printre dinți, în silă.

Venea, de-aici, Ghiță Pristavu; dar căruța lui s-a-șituse, în drum, cu alii înhamăți; nea Tulică n-a mai avut de înfiorat vreo strigătură, fiindcă, sus, adinc înscăunat între saclii cu țelină, se vedea Pavel al lui Mărin Licură; zohoa hăturile în podul palmei. De-a stînga lui, Petria, muierea tînră pe care și-o adusese din Ursalia, anul trecut, muiere frumoasă; sta cu mințile încrucișate dinaintea, peste zăbunul larg și umflat în dreptul burții după cum s-arăta, trecuse bine de case luni.

— Ce e, bă, Pavele, cu țina cocotat acolo? l-a luat în primire rîzînd, nea Tulică, pe-alde Licură și mic. Ori vrei să te-nținzi după nicaiva cires? Era un cires pe-acolo, numai frunze, lîngă pătuțugul de la poartă se sprîjinea căruța în umbra lui; umbră, cită se mai ținea, că, de cum, din septembrie, gâlbenuea și frunzele, gata să pice.

— Nu pot, bre, să mă-nînd după cires, l-a răspuns Pavel, în dorul țării. — Păi, de ce, mă, ce-ai? — Mă ține, bre. — Ce te ține, mă? nu l-a sălbit celălalt, cu bobotul de rîa prapiont în gît. — O vină.

A hohotit niște cepe alde Tulică, de parcă tocmai l-a miruit carnea în creștelul capului. — O vină, ai? L... E-te-le-l. Ai vîștu? Uite c-a rupt picușile și-asta al lui Licură... Merseră la pas pînă la Tufeni, vreo zece kilometri, țesînd pe urmă spre Balaci, în cîmp deschis, printre izlazuri și miriști și printre locuri cu pomburi neculeți încă. În marginea satului Balaci, la vreo șase kilometri, trecură pe lîngă un fel de aerodrom (era și-o cazarmă acolo) apucînd, tot pe drum de cîmp, drept spre Ciolănești. De-aici, pînă la țirg, nu mai vedeau căciula de rumîn decît într-un singur cîștin, la Baldovinești; în jur cît prindea privea dintr-o pămînturi netede ca-n palmă, secrete perle și, pe alocuri, vîștoasă mîndă de crînguri vineții, ori deluguroasă abia ghicite, dinaintea cărora își înălța crăcana vreo fîntînă. Încolo, zădă, de să-și dea sufletul bietii cai.

— Nea Tulică, țipa Petria, moartă de sete: apa din ulcioi se cloace de-acum. Mă, nea Tulică! — Eee?... Ori ce țegă? — „Ai, bre, că nu mai e mult, eu și“! c... — Păi, ajungem noi, pînă dă lumina! o linistea Ala în rîs. Ajuungem, aha! — Auuu! dădăneș Pavel, ce morții! Nu deți nici unțineruc, da, lumina? — Așa, ca pe înserat, cum e un oșpas, mai în demnînd cași din gură, țîșia izlazul Baldovineștilor. În lungul unui lac.

— Petrioo! l striga și Tulică, rîzînd. La nite, bla, colo, cum se răcorae unii. — Într-adevăr, pe malul lacului, erau prăvăliti în lărbă vrei doșpe înși, bărbaiți, femei și copii, cu îmbrăcăminte după cum se vădese, ca de ora: boccelute și legături de toată mărimea, geamantane, stăteau arămădite pe lîngă ei. Se ridicaser, care în capul oaselor, care într-o rîmă, mișînd ochii la căruțe. — Auu, bre?!! l chemă nea Mărin Doveleac, pe alde Tulică. Ori ce cași picu-asta de creștin pe-acole? — Sînt polonezi, Mărine. Refugiati, mă, și emone după batutele alea albăstree... Păi, nu știi ce urgie e la ei?... Cum a venit întîi septembrie, gata, le-a și intrat neamul în țară. Ureșile... Păi!

Răzări, din urmă, și vocea lui Chisaru: — La oșpețe, hă, nișii! — Și, fără vreau al cuvînt, lepădă hăturile pe capul lencii. Din legumele pe care le-avea ei în căruța, din ce se brodia pe la grădinarii ălalți, umplu un cos cu vîrși; se duse de-ăz așeză dinaintea stărilor.

— Fraților, luaiți și minești l le spuse. Și întăriți-vă!... Că n-o fi numai rău pe pămînt. — Unul dintre oamenii aceia, sălîndu-se în picioare, scoase palaria de pe cap și îl mulțumi, c-o mină pusă în crucisul pieptului. Pînă să se ridice și alții de loc, alde Chisaru scăpă un „Ai noroc!“ și zvîcni la stînga-mprejur, spre căruțe.

...De la Baldovinești, o tînră la șir, cînd cu „hart“ și cînd cu hăt“, tot către miazăzi. Pe la sprînsul țelăreilor, străbătuseră Ciolăneștii și, dincolo de sat, dădura, din drumul Roșilor, în izlazul boierului Gornescu, pe pămînturile cărora își desfășura arșipia țirguri. Ocolii, prin dreapta zeci și zeci de căruțe, pînă-î găsiră pe grădinari și traseră în rînd cu ei. Se-nțineric de-a binelea pînă dehamară cași și-și pregătiră, la repezeală, culcușurile.

De peste tot răzbăteau chemări zorite, nechezături, scrișteli, într-o învîlmășeală care împingea pînă înăuntru a nopții. — Din ce parte veniți, talcă? întrebă tare, cu o voce spărtioasă, unul dintra vecini. — De la Urzieni, îl lămurî Tulică, apunîndu-i în acest fel și ce marță are de vizinare. — RĂĂĂ, atunci ne brodirăm l glăsuși omul din nou, dezamăgit acum, și celălalt înțeleseră că era de la Udub, fiindcă numai de-acolo mai veneau grădinarii cu căruțe întregi de morcovii; și se fereau, pe drept cuvînt, să stea cu țirșiturile lor pe lîngă urtulenari.

Peste noapte făcuseră de pază, unul după altul: Tulică, Mărin Doveleac, Pavel și al lui Chisaru. Le era de zarzavat, dar, mai ales, de cal, cu toți paznicii boierului, anume tocmiți să umble după hoși, începînd din noaptea asta și pînă la spartul țirgului.

De cu zori, cît nu-nvîșae bine lumina, grădinarii porniseră să-și aranjeze legumela și să le bătrîn decît cel al lui Lope de Vega și sigur, mai puțin viabil.

Chiar și așa, spectacolul e consecvent cu premisele sale numai pe alocuri. Gabriela Cuc abandonase în partea a doua subtextul rostirii, eroina-î devenind banală. Dan Covrig și Doru Ioanî, jucînd cei doi pretenșii la mina Dianeî, ajung la gluma ce țin mai mult de claustru decît de drama intenționată de mitozansenă și coborăz chiar sub mijloacele comice ale teatrului în general. Virgil Mîlner, în rolul determinant al lui Teodor, e înegal și deloc angajat în spiritele montării. Mona Tina, Emilia Jurca și Vasile Grădinaru, în partiturii acționale, joacă fără nerv într-un spectacol pe care nu l-au asimilat.

Forța și expresivitatea lui Dan Antoci, în schimb, sînt străgătoare. Actrul contribuie hotărîtor, alături de G. Cuc, la dezvoltarea intențiilor unui corp artistic nefinisat și greșit orientat, după părerea mea. Tristan e conceput ca fiind deosebit de poltron și cînsti, prea naiv totuși, pentru jocul periculos în care intră. Ion Costea, Iulian Copace, Călin Stancliu se realizează și ei, cu profesionalism, direcției spectacolare.

Doru Păcurar îl îmbracă cu precizie caracterologică pe autorii acestui experiment scenic. Și poate că lui Radu Bălesu nu l-a reușit renouarea acestor piese clasice. Dar e de rețînut că a încercat.

Radu Anton Roman

aurel maria baros

Înima țirgului

dea față. Alde Tulică împletise un fel de funie din vreo sută de morcovii, numai unul și unul, și-o aninase de loitră; Chisaru îi stivise în grămezi înalte, ca niște glugi, cu moț; nea Mărin își făcuse în jurul lui un rotocol din chite de morcovii, între care ședea, ca un pașă, ne colacul picioarelor. Se-apucase și Petria să-î dea la mină lui Pavel legăturile: ridicaseră două stive rotunde, ca ghizdurile unei fiintii; între ele, albă, se revăra, grămădă, țelina.

Jur-mprejur, forțată; oamenii mîșunau pe lîngă căruțe: petreceau peste roți plectici din lanțuri groase, legau de șitul țelii, vorbindu-le în șoptă, cîte-o trăsă cu grăunțe, vîrșeau sacii goi în lăca căruții, căutau pe de lături să vadă ce-ar mai fi de făcut.

La lumină, cu marfa aranjată frumos, fiecare își aștepta clientela. Al lui Licură, după un gînd care nu-l da pace, se puse de-î strigă pe Chisaru. — Bre, nea Tache, lasă-î pe băiatu-ăla al lui tate să mergem și noi pin țirg... — La ce, băi? Că n-are nici-o para... Să-î facă singe rău?! — Păi ce, am?!! Acu e bine, cît a punga goală!

Băiatul Chisarului nu-și deslipi buzele, nu ridică ochii de pe morcovii. — Hai că merg eu, hotărî pînă la urmă îl bătrîn. S-o duce și el mai încolo, cînd o termina careva de vîndut... Cu nea Tulică se duce că termina primu... La sigur!

După ce-l mai scăpă și băiatului cîteva vorbe, alde Chisaru o luă, în urma lui Pavel, spre coada bîlicului. Cînd să-î întrebe de nevastă, își dădu singur seama că așa cum era, Petria n-avea ce să căute în țirg, printre alivitari și vînzători de turtă dulce, alune americane și fistic.

De la grădinarii încolo, și cu puțin, cubera și butoale se înștrau neamărați; pe urmă, olarii, cu sutele, împinzaseră izlazul de-atîtea cioburi scoase din pămînturile lor de-acasă; își puneau bicuța și strachina-n brațe, pe nîmice. Scăpat de ei, le pomeneai peste maldăre de țirguri și mături, peste mormane de coșuri și cheltele pe care îi le băgau sub ochii rudari. Mesterii lîngurari și eopăieri, căldărarii — cu vedre noi da aramă, țiganii ciurari, fierarii — cu vîtraie, săle și fîrșage, securi și cutioșale, foșfetii și zale de toate mărimea, tășeau să cumperi ceva, dulei la gură, scîzînd prețul la jumătate de cum te îndepărtați c-un pas.

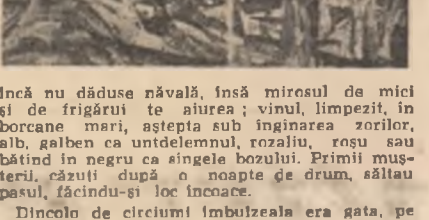
Amestecată printre zăritari și lăieți, care-și scuturau pletele negre pcurăz tot strîngîndu-și marfa, printre corturari și vîtrași, hunchi să-nceure locul cu micușurile lor, alde Chisaru și băiatul lui Licură abia răzbătură înapoi.

Veneau, mai înții, sub umbrare de frunză verde, curelarii, și cu hamuri, hățuri, bice, și

și chimire; de-a stînga lor, colțocarii, tot la adăpost, își puseseră, în vîzduț oamenilor, plectarele și căciullele, piele argăsite. De-aici, tarabele cu stămburi, vîguri de plînză, dimie, pacuri cu bumbac de urzeală, vâlătuci de lînă. Urmau porolenii, mărchișii mici și mari, care-și desfășeau mărțișurile lor scîlpîtoare, strîgînd să-î ta auzul:

— Undrele, bricege, mărgele! Arnici și țestele! — Furci și șpete, pentru fete!

Dar, vîșură cel doi, bîlicul înfloarea cu ade-vărat de-abia în dreptul circumiilor. Lumea

Încă nu dăduse năvală, însă miroșul de mici și de țirguri te ațireu; vinul, limpezii, în bocacele mari, aștepta sub înșinarea zorilor, al, galben ca udelemul, rozalii, roșu sau bălînd în negru ca singele bozului. Primii mușterii, căzuți după o noapte de drum, săltau pasul, făcîndu-și loc încocoare.

Dincolo de circumiul îmbulzeala era gata, pe al cu susan, bomboane, alte caracaciuri și miere-tîrte. Fîlci și fete, grămădă, pe tarabele cu ciubuce și turtă dulce; caler pe bragăii, pe limonagii, își prăpădeau ultimul hănuț pus la păstru de cine știe cît timp. Copii, înțeuți de plîns, jucau pe-alături pămîntul în picioare; mîncau din ochi mormanele de dulciuri, adică era mușai să le-amăgești gura cu peva.

— Pe-aici este de stat numai cu mina-n

melania cuc

Ana și soarele
Mi-au înghețat cîntecala
De atîta jer depărtat,
În cer, baloțai respiră
Doar pe jumătate de fapt;
M-ai momit Meștera
Cu o lumină de peste an,
Și iată-mă-s, femeia-Soarelei,
Trebuie să-mi opresc umbra pe cadran.

Ana și oglinda din vișină
De atîta așteptare
Lorba mă învălăie
Stropul de sudoare
Din care visez fructul
Întrebîndu-mă dacă nu cumva
Tălpile mele au uitat
Rostul pămîntului,
Între două limbi de ceasornic
Plînia prin care să trec
Deși-s cu mult mai frumoasă
Decît strălucirea de coasă,

Deși-s cu mult mai tînră
Decît pictura de purpură
Pe care tu,
Vișină care ai fost adătu
Mi-o așezi oglindă, pe laț.

Manole și Ana
Cite clipe
Mi-au trebuit
Pentru a te scoate
Femeie

pungă l nfează Pavel la o vreme, ajuna. Nu e-așa, mă nea Tache? — Ce faci, bă, al lui Didu? se-ade careva. — Lume, hăi băiete, nămolî l spune nea Chisaru, a mirare, dar vorbele lui se pierd deodată, acoperite de răcnele, de strigăte, de chioțe. — Păze, hăăă! — Mamăă! — A pornit comedia! țipă și Pavel, în tureșul care l-a cuprins pe toți. Comedia, hăă! — Urele și mai învesunate se ridică dinspre tarabagii! — Rahaauat cu apă receee! — Uite colea, neamule! Gogogocaa! — În-ia-lă... În „alva, în „alva! — Dar toți și-au ridicat frunțile și, ca la un ordin, s-au întors spre drumul Roșilor, părăsindu-și pentru cîteva clipe treaba pe care-o făceau: țiribomba își invîrtea lanțurile nebușete în vîzduț multîmii; se holbau, ca la minuna minunilor, în jurul ei, buluc, lume luminată, lume cruciată. — Chisaru apucase să se rupă și el din loc, într-acolo. — Da! aia ce e, mă, nea Tache? îl opri Pavel, arătînd o baracă din scinduri negeluite, ridicată, moț, în mijlocul bîlicului; și, gol pe de lături, nu era om să n-o ocolească la zece pași. — Ehe, se-nveseli celălalt, ehehe! Ala e Birtu' lui Mălcuță, așa-î zice. — Și de ce nu e laolalt cu toate circumiile? — Păi... hăă... vorba vine că e birt... Uite-te bine; ce vezi că are atîrnat de usă? — De usă?... Ah, o birtă. — Ei, așa, vezi... O măciucă de la mama ei. Cum țură vreuul pin țirg, gata, îl duce la Birtu' lui Mălcuță și-l bagă înăuntru. Acolo e un cîmăgăș, care-l ia în primire. Numai hotel stie ce-î pătește pielea, da' de auzit cum țipă, îl aude tot țirgul... — Să vedem cum îl mai dă înima brînci să puie mina.

— Păi, da' ce credea? Să se-nțindă vetea că se fură-n țirg la Ciolănești? Să vîe rumănu' cu țirica-n sin, ori să nu mai vîe deloc?! — Cam așa e, clătîna, țipă Paveluș din cap, dus pe gînduri, privind încă la alăturea cea de scînduri, care, vrea-nu vrea, își străie în ochi. — Făcură un rotocol pe lîngă comedie pînă gura bîlicului. Alci, prăpădenie: orbi, chiori, schiopi, schiloci, mișogi și calci, cu nemiluită, de la prăslă, la hogașă bătrînă, de toate soiurile și neamurile, strîși din răsîpînții și de la țile țirgurilor, să așteptase aștezi pentru-o lumă; nu-ai loc să te-nvîrzi; țingulei la gura lor îl hîrșicînt, ce n-ai auzit de cînd ești. Al din cărucioare, ologii, se valță măi vreo para în palma întînsă, doar s-o îndura vreu creștin să-î mișuie. În fruntea lor, cel mai îndreptățit să călăie, un copilăș, de șase-șapte ani, aproape despletat; fără nîmici, fără picioare, cu niște picioțele recruscete peste ochi; limba îi bate, la fete cuvinte, numele Domnului. Dinspre stînga, furtăș departe, îl ține sub pază un șătrcu cu muștați albe și groase, răsucite în sus ca doi colți de mistreț. Or mai îi și alți înșoițori, cu capii vederii gata să sară, la cîte-o înclăcare, să-și apere mișogii lor.

Mulți oameni însă n-asteapă să tahe carerelor pe al ei, le-aruncă hanul din mers, dacă n-au apucat să se abată de la început în lături, ferindu-și privirile; alții nu mai scăpă. Paveluș, odăis lămurit asupra întîrii în țirg, trage de nea Tache, după gîndul lui, tot în dreptul comădiei; uită pe loc de calici care, rămași în spate, clătăie de-a surda.

La vremea asta, dincolo de circumi, pînă în coada țirgului, vînzarea nu pornise decît ici-colo. Grădinarii așteptau încă să se așeze primele țesturi; decamdată le venea greu să vîndă, de părătorii, mișugînd din loc în loc, se țirgului intruna, atenți să nu se păcălească.

Tulică, numai cît ofe de vorbă, se chinua să-î intre-n tocmai cu chelina, căciulă să albă. În răș-timpuri, scăpa strigături cu la morcovii și mor-covelu' / ca peșenele, ca pucele / roșu, gras și arătos / nu e-n lume mai frumos! — Cam pe cînd hăuia el așa, se-apucă unul să hătu cu cîmăgăș în căruța lui: toc-te! TOC-TOC!

— Bă, mai lasă gura! — Da' care ești mă, pe-nțineru-ăsta? l se repezi și nea Tulică. Acu' mă-nțore la ține și dă de dracu! — Lasă gura — scotea hanul l veni scurt, răș-tit pe nerăsușitate, răspunsul. — Grădinaru păru descumpănit pentru o clipă — cît să-î recunoască pe omul de era-n slouha boierului, al de volinde prin bilci după bani. — Hăhă-hă! l se prefăcu el că-î întîmînă cu bucurie; avu pe lîmbă și-î strigă: Cînd-aud-de-alde-Măzar / Bălin-mi-săr-din-bozinar!

teatru

Răstrîngeri

Înainte de orice, se ruvine să spun că Teatrul de Stat din Arad se află într-o perioadă bună. O echipă de actori tînră în spirit, ambițioși și benedict direcționată de regiștii ce se pot numi încă proaspăt absolvenți, a produs în ultimii doi ani cîteva spectacole interesante, între care Caragiale, D'ale carnavalului și excelența feerie a lui Goldsmith, Noaptea încercă-turilor, ambele în citirea lui Ștefan Iordănescu, precum și Scene din viața unui bădăran de Dumitru Solomon, văzută de Virgil Văță ca o satiră cu compuși fantastici.

Un alt tînră director de scenă, Radu Bălesu, a propus întregirea unei comedii celebre, Cîinele grădinarului, de Lope de Vega, într-un fel neașteptat, cît puțin pentru mine. În noua sa interpretare, aerul de farsă comică, tradițional piesei, dispăre, lăsînd loc dramei cu elemente de critică socială. Diana, contesa de Bellior, cu farmec și subtilitate înrechitpă de Gabriela Cuc, este o reprezentantă trufașă și dură a nobilimii. (Acțiția își roștește replica și cu un anumit accent dramatic, ce dă mister personalului). Relația sa amoroasă cu Teodor, se crețurau dispus să parvină, a devenit aspră. Atmosfera e încordată, cuvînt-

tele repezite, hotărîrile stîngeroase se iau iute. O rigiditate medievală, în cor-lori crepusculare, a introdusă de pu-teretele de granzi și hidalgo încrucișati ce decorează pereții. (Scenografia Oni-sim Colta). Umorul e rezec, scrișteli. Otavio nu are un măldorom oar-căre, ci un întunecat prelat secular, un inchiștor capabil de crimă mitează. Tristan, cel care pune la cale și susține parvenirea stăpînului său, a dat deoparte, ucis, ca un marior su-părat.

Experimentul regional s-a demon-strat deci, cîțirea alifet a acestor piese e perfect vizibilă (în pofida unor deficiențe asupra cărora vom reveni). În locul comediei sălătore cu care eram obișnuiți a apărut diatrăbia so-cială în registru grav. Dar, ciudat, priv-îndu această modificare amplă de un-giului am avut nu sentimentul înnei-rii piesei ci al învechirii ei artificiale. Tipologia astfel dezvălăută a schema-tică: Nobili trufași, funcționari parven-țiți și duplicitari, inchiștorii sursubi. E o simplificare fără nuanțe. Din spa-tele comediei au apărut fizionomii în-vechite, aparținînd unui teatru mai

televiziune

Textul care ne trebuie

Dacă în fața unui text preluat nu de mult de redacția teatrului TV priveam stupefați și nu ne venea să credem că o echipă de actori și regiaștii își începeau puterile cu niște replici alit de naive, de fortate, pînă-î du-ni-se titlul o farsă (mă refer la textul semnat de C. Firuță, Regăsi-re, regia Nae Comanescu) la recenta Grădina în tranșării de Andi Andrieș, regia Constantin Dicu) am sim-țit hînefăciătoarea prezență a unui dramaturg.

Un conflict bine încheiat, delectant e inventivitate, cu situații plăcut îm-pletite într-o poveste cu ceva moraiă (la urma urmelor binevenită...) dar și cu mult farmec. Scrierilor ne-a dove-dit încă o dată că trebuie să găim crea-ționale de actualitate plauzibile, să facă acest lucru cu plăcere și atunci ele pot deveni viabile, valabile, atrac-tive. Îți pot lăsa o undă plăcută de amintire. Și așa s-a întîmplat cu me-contul de Incomotivă care în eștrîșt după zece ani de călătorii și singură-tate s-a îndrăgostit în eștrîșt și s-a hotărî să-și dregă viața, luîndu-și o nevastă, așa s-a întîmplat cu băiatul lui care creștea cam ca o burulană, cam în voia lui, fermecător, inteligent dar cam ghidus, cam nepăsător, așa s-a întîmplat cu „săltătoarea clasei“

Sperăm ca atunci cînd e vorba despre actorii amatori, despre tentativele de acest gen încurajate cu generozitate de redacția teatrului a Televiziunii, să fie specificat în generic alături de numele autorului, profesia, meseria, locul de muncă sau eventualul locu obitîn în festivalul „Cîntarea României“ ca să înțeleagă și telespectatorii moti-vul alegerii și efortului depus de o echipă de realizatori.

Revenind la piesa care ne-a prele-juț aceste rînduri nu putem uita ex-celența distribuției în care cel foarte proaspăt intră-ale actoriei au strălucit prin farmec, spontaneitatea, pastune și firese: Oana Sirbu delicată, plăcută prezentă, compunînd inteligent un rol greu, Cristian Șofron într-o expansi-une de talent care ne bucură, Mariela Niculescu, o frumoasă care gîie și gin-dească și să compună cu finețe și fan-tezile. La fel de inspirați în rolurile lor Căea Andreanescu (o soacră super, cu marea știință la mici răutăți de apartament aparent inofensive), Virgil Andrieș (un actor într-o remarcabilă lă ascendență, cu un firesc plăcut care cigiță mereu teren în opțiunile re-gizorilor), Răzvan Vasilescu (distribu-it într-un rol devenit tipic pentru el — băiat bun, dar cu lipsuri).

Cu o postprocurare reușită, cu imă-ginile de film semănate de răscolitul Traian Roșoreanu și o vizibilă unitate a muncii de echipă condusă de astă dată de experimentatul Constant-in Dicu, piesa Grădina cu tranșării a reabilitat ceva din marea noastră descumpănire legată de felul în care poate fi găsit textul de teatru care poate fi montat la televiziune.

Cleopatra Lorințiu

Cura strimbă a Măzarului alunecă-n simbet,
voca se-mblinzî:
— Să nu te-aud că n-ai făcut nici-o vizitare,
câ asta aud de cînd am început grădinarîi...
De-alături, Petria, sezuță între morcovii ei pe
luda căruții (în care avea să arunce banii din
fugă), chîta mai încolo, la nea Dovelac, fiindcă
n-avea nici măcar o pară.
— Noroc că eu nu plec niciodată de-acasă
cu chimiru' gol, ținu să arate că este prevăzător
nea Tulică, numărînd cîtiva bănuți în mina
ăluia. Da' să știi, porniși prea din timp cu
stîrîsu'...

Încă de lingă el, îndesîndu-și capul între
umeri, Măzaru strigă la Petria; se vedea că
n-are stare:
— Hai, femeie, scoate banii din batiată!
— Nene, zău, dacă am vreun leu: n-am apu-
cat să vind' plecă fruntea a lui Lăcără, ridi-
cînd din umeri. Să mă tai și n-am!
— Lasă că vă știu eu, se arăta nelînduplecat
omul hoierului. Hai, odăți! Scoate banii!
— Mai bine pune-le cruce, băi! Răsună un
glas aspru, peste capul Petriei.
— Care vorbești, mă? Bagă de seamă! Ame-
nintă Măzaru, în vînt. Vezi tu pe dracu, cînd
ei ajunge la tine... Hai, femeie lu' Dumnezeu,
că mă ții din treabă!

Petria îi da cu n-am și n-am, însă celălalt
trebuia să-i ia banii cu orice chip, se-ncreteau
în vorbe: nu-l sta ei limba încleată; dar ei el
lua foc cu gura:
— Păi, ce crezi, aicla merge cruda cu nesă-
răta? 'Ai? 'Ai?... Am ajuns să cer ca la ușa cor-
tului? Eee-eeei!
— Uite-acu vînz și-ți plăteac, mă, nene...
— Sint sătuli de țî-ci da. Mai bina na!... In-
telege de cuvînt și...
— Nu e nici marța mea, se tot vîlcărea Pe-
tria. Uf! Plecă și bărbat-miu plin țîrg, barim
era pe aclele...

— Mai bre, nene... dacă nici morcovii n-au cău-
tare în țîrg' ăsta... Cum vinde niste legăturî,
fii plătește, ceru îngăduință și Mărin Dovelac.
— Muierea e și grea, îl preveni nea Tulică.
Nu-ți face blestem cu ea, taică!
— I-a căsunat pe biata femeie! zîli din spate
o voce subțiratică, aproape de copil.
Măzaru frîmțea c-o mină tolbă de vîinator
în care strîngea băni; odăți se țîrșii:
— Si ce are, mă, burtu' femeieac de-a face
cu locul din țîrg? 'Ai? 'Ai?... Locul, cine să-l
plătească?... Cine?... Tata?!

Și, din nou, trăsîră vorbele unuia peste
capul Petriei:
— Mai du-te, bă-n mă-ta!
Obrăzul Măzarului încuță să bată în rosu;
se răsuca greoi pe călcîie, imberogătit:
— Ce tot hălmăjești acolo, mă?
— La vino încoace, oleacă! îl imbia același
glas, sfidător.
Dar omul hoierului nu pricepu jocul, acum
că avea prietmă, se repezi la Petria, mai s-o
de-a-n brînd:
— Uite ce-mi fac ăștia!... Și numa' tu ești...
— Măi, omule, mă creștinule de Dumnezeu,
vru să-l domolească nea Tulică, trîgîndu-se mai
aproape, ascultă colea, că ne cunoaștem. Mă bag
eu chezag că-ți iei banii!

Fetei, v-ai pus toți să mă păcălîți, ai?
se-nversună Măzaru de unul singur; capul îl
se-nfundase și mai tare între umeri, ca și cum
greutatea acestui gînd, care i se închegase
de-abia acum în minte, îl apăsa drept în creș-
tet. Mi-am dat eu seama?... V-ai înțeles cu fe-
meia asta să mă suțici ca pe-o păpușă?... Păi,
nu vă merge?... Cu mine nu-ți merge, femeie!...
— Si se înfipse să dărim o stivă de morcovii.
Petria i se pune dinainte:
— Da' ce faci aicla, nene?!

— Vă bateți joc de mine, 'ai? țîpă Măzaru, iz-
bind, pe-alături, cu cizmele în legăturile de
morcovi.
— Anie, mare țî-e mînușea, se țîngui Petria.
Zău, nu s-a-nțelea nimeni cu nimeni, decît că
eu n-am acu, pe loc, cu ce să...
— Tacă-ți gura! Te duc la Bîrlău la Mă-
ciucă, să vezi ce bătăie mîncîci acolo! zbiră
Măzaru și-o apucă de mîna. Ia, hai! Hăide!
Petria dă să se arunce, se zbate, în și vreo
două după ceafă, simte că-i pîrleaze oale: fără
să știe cum, vine grămadă peste morcovii și dă
un țîpă sfîșietor: piciorul Măzarului o-mpunge
sub burta.
— Băăă! urlă careva din spate, bistîclînd-o
bîit pe deasupra capului.

E Petrie, băiatul lui Tache Chisaru: îl croiește
pe Măzaru tocmai pe gleaua spîrîrit și ăia, to-
pîi, vine de-a-îmboul, lingă morcovii. Nea
Dovelac apucă să țîrască muierea de-acolo.
De-acum sar și alți grădinarî, care cu bicul,
care cu ciuamele, care cu jordia, cu ghioșca...
Reieșe din toate părțile:
— Arde-i, nu-l lăsa!
— Trage-i la mîr!
— Pe el, băăă!

Rîpîndu-se din cîrciumă, vin fuga, chîtuînd,
doi înși, care își fac drum cu niste belđi groa-
se; intră pană între zarzavagii, să-l înclîndă;
e o învîlmășeală de trupuri acolo, moarte de
om. Strigăte, urlete, răcnete... Loviturile cad
plonșe; și bîtele și oasele tronșe. Măzaru are
un braț frînt și capul spart, zvrice cu banii din
tolbă, doar o scăpa... Multimea din bîlc, ca
un val, se-apleacă încoace, vîește.

(fragment din romanul „Atîi de tînr și nedrept”)

plastică

p

**Estetica
suavului**

● Desenele **Floriei Tujuianu**,
au fost expuse la galeria „Căminul
artei” cu citiva vreme în urmă. Ar-
tista este posesoarea unei bune teh-
nici a desenului, abordat în termenii
tradiționali academici. Aceasta cu atât
mai mult, cu cât artista folosește cu-
lorile (creion, pastă, gușă) cu o dis-
tincție ce imprimă întregului cadru
plastic o vibrație afectuoasă, o căldură
a comunicării ce pare a veni dintr-un
adînc de purității senzoriale și senti-
mentale. Asadar, artista „portre-
tează” cu multă îndemnare anumite
stări de spirit sau reverii glose, în
termeni plastici riguroși paginată, în
jurul unui model, al unui pretext, al
unei fizionomii umane. Ea merge plîș

Tablouri de Sorin Petrusel

crenguța rarău

Declarație

Sint flocără în cadrul seculari
în inserarea sfîntă de balodă
adun buchet țîti anii meș frumozî
și-ți dăruî ție viata mea întreagă

Alerg apoi la stîncă înmăgîntă
sub brazii mei de vînturi legănoți
sint mîndră sint frumoză, sint iubîtă
sint faza de la peala de Corșoi

Sint dar de țîră dragosta de gîie
sint bun și rău și tot ce-i amenesic
imi mingîi glas-u cînt de ciocirlie
și te iubesc pădure, ta iubesc!

Uitata sevă

În răsăritul soarelui
frumoză nălinesc, cheamă cîntarea
zborul înalt rotîrî-raditor
educă-n patre de timp
sintat, seva pămîntului.
Atancu,
se-orăș glasul împlînîtor,
cădereă stărilor
odă vea educă
chemînd - dragostea -

Eroii

Se cam istoriile
riuri de lepie
izvor - demnitate,
cu ochii de vis,
cu trupul granit.
Via din timp
vin peste timp,
din istorii,
pentru istorii,
eroii

VIȘTE CU CAL

În Vasile Marțuciu se culăbrise în
minte ideea că-n proza sa trebuie
să apără neapărat și un cal. Creatorul
făcu apoi la cunoștințele sale de zo-
ologie și istorie, amintîndu-și o mulțime de lu-
căruri despre cabaline și neamurile lor. Remem-
orarea acestora condusă îl lăsa ceva timp... Îm-
pasul se produse la momentul onomastic. Tre-
buia găsit un nume potrivit vieții pe care voia
s-o scoată din anonimatul istoric în care-o im-
pinșese era tehnică.

corneliu bichineț

mareă speranță a literaturii sfîrșitului de secol,
n-o să le umbre după lucul potcozvelor, cînd
ditamai subiecte concrete, robuste, în țîpesc di-
namia, fără a se sînchii de înghesălia din
compartmente. Un zîmbet îngăduitor lumînă
chipul tîrîrului găsise și formula de început.
Ehei! Marea literatură nu circula în vagoane
de clasa întâi...
— Ocupat?
Era el! Personajul principal, eroul un bărbat
vîrșit și crunt, care se așeză cam de sus,
fără a mai aștepta răscunul prozatorului, în-
armat acum cu tot ce-l trebuia pentru a nu scăpa
nimic din ceea ce era gest, reacție ori trăire a
celor pe care-l va hărzi nemuriri prin cîtera
trăsături de condei.

radu vaida

Eroul necunoscut

Te-ai secerat fulgare subțiri,
La vîrsta sfîntelor iubiri,
Pe cer a căzut, tristă, o stea,
Înima mamei plînge și-gre...

Unde te odihnești, eroul necunoscut?
În Tatra, pe unde răzbuil a trecut?
Sau pe malul verde al unui riu,
Ori pe leagănul spicului de griu?

Nu, eroli nu mor nicînd,
Sint vulturi agra inalt zburînd,
Veșnica flăcări ce inimi aprînd
În cîntec vechi, de dulce calînd...

Nu, eroli nu mor nicînd,
Sint vulturi agra inalt zburînd,
Sint brezi, acela sus, în muntii,
În cîntec vechi, de dulce calînd...

Lumina toamnei

Lumina toamnei, dantele de frunze ce
zboară,
Înima o-nfioră, în cîntec tandru de vîioară,
Se odihnesc albatrele mele priviri
Pe mirificul tablou al unor albe căldări,
Și porcul, cu lacul mut, dar unduitor,
Își tremură ramurile încă vii, temător...

Și lumina toamnei, simfonie în minor,

Imi stîrnește din adîncul dorul de dor,
Și atunci în sullet renaște o nouă
primăvară,
Din eterna și statornică mea dragosta de
țară...

Cînd sint singur

Cînd sint singur mă las furat de vînt,
Să ascult în pădure trîncul cînt,
Pasul ușor al unei blînde căprioare,
Ce pare o pasare măioștră, gata să zboare...

Cînd sint singur mă las furat de valuri,
Să mă poarte pe ale himeralor maluri,
Să arunc ulciorul plin de tristețe,
Și raze de soare din nou să mă răfețe...

Cînd sint singur mă las furat de amintiri,
Ca un copil de diamantina sclipiri,
Și-atunci alerg spre tine, cu ochii deschîși,
În grădina unda nîngeau peste noi flori de
cașii...

Cînd sint singur mă las furat de stele,
Vrîjîți, sufletul meu zboară spre ele,
Atunci nu mai știu dacă cerul e chiar departe,
Sau dacă timpul este sau nu eternitate...

Cum locuie e inima

Locuie sunt de-a însulă
Jur mprejur pîdurea se uită la mine
Nu mă-ntrebați unde-i cel demult înclînit

Melancolia mea răpîdită
În strîgătul vostru, necuvîntătoare
De pe creasta Novei

Locuie sunt de tine, singurătate
Cum locuie e inima de-a singură patrie

Cită depărtare de codru!

Prin toava cuvîntului
șeară de-a stîncă priviri
e fîntîna cu ghînturi bode Ciubane
Imi pare suînd

Mai dereticăm pe afară
și-n graba iubirii sub lamă, în cantenul
Bardău

Cutreieră isma în haine uscate.

De curînd m-am mutat într-o vîrstă
lără vecini

gavril ciuban

Cî un tren încercat cu bușteni
De lupi tras, de lupi,
Bode Ciubane

Poem

Ar trebui să mă întorc la tine ploaie de Nord
Noaptea țî-ăș simți degetele plîngînd
ca o lăuzerie mîna ștergîndu-mi gîndurile
de pe ferestrea închise ale tînerății
Ar trebui să te iubesc pe tine Ceată
Îndărătul tău va rămîne mereu zidul
muntii aceia albaștri
pe care nu voi mai ajunge nicînd

Ar trebui
să intru în odăile sufletului meu
și să spun: Bună ziua...
Un pat în liece noapte
imi orăză uma unui trup stîin, se ascunde
ca un hoț după colțul zidă
De parcă și-ar fi uitat umbra
pe o plajă demult părăsîită...

Acestea toate în literă înflă
și ar trebui, o, ar trebui, flua
să uiți că nu țî-am putut dăru decît
ploaia din care am fost izgonit
ceața de care am fost răsuțat
Propriu-mi nume
ce prindea o se despărțîi de mine
și toate acestea în vreme ce tu strigai
de-a lungul întunerului literă
prin ferestre...

Poem

Nu scuturați ramurile cuvîntelor lui
Voi oțîrniți de privirile poetului
și i îndeașuns să înclîdă ochii e clipă
pentru a surpa înțelesului frunzele verzi

Fără el poezii ar mîrșădui prin geometria
toamnel
asemeni unor epigoni în uniforme de front

De aceea cit mai e timp
rămîneți în interioarele dumneavoastră
și nu le părășiți decît atunci
cînd vă veți fi lăsat chipurile în aglinzi

Și el va fi acela care va spune:
Raza unei stele nu e decît tranșeaă săpătă
de păsări

La capătul ei contruiți-vă liniștea
și nu scuturați ramurile cuvîntelor

muzică

Perspectiva autenticității

Cartea lui Vasile Donose, intitulată
„Sinteză estetică”, recent tipărită la
Editura Muzicală, tînde să favorizeze
în special două dintre interesele
subiecte ale contemporanității mu-
ziologice românești: ce înseamnă, ce
poate să însemne, mai bine zis, mo-
dernitate (valabilă) în muzică precum
și situarea spiritualității românești în
contextul mondial. De aceea, am ales
pentru ilustrare referiri la două din-
tre cele șase capitole ale acestei cărți,
structurate nu atât estetic ci propu-
nîndu-și mai degrabă să atîngă ceea
ce este important în subiecte care nu
vor fi niciodată epuizate.

Așa cum, pentru știința literaturii
românești, orice demers se raportează,
într-un fel sau altul, la momentul
Eminescu, în muzicologie, criteriul
suprem de valorizare este creația
esențială. Vasile Donose pornește pe
un drum foarte interesant și întrepî-
rîndu-l esențială, ideea caracterului spon-
tan „ropriu reflexivității” compozitoru-
lui, o reflexivitate a cărei finalitate în
raport cu omul este conștientă gin-
drii conceptuale, dar mult mai largă
prin sensurile și semnificațiile... pe
care le conține. Enescu face parte din
categoria acelor mari genii mu-
zicali: cînd avem de a face nu cu
absența reflexivității de natură estetică
și filozofică... ci cu dificultatea

explicare aul generis a fenomenului
muzical. Aceste gînduri sînt privite
„în mișcare” într-o mișcare structu-
rată însă de imensă dihotomie tonal-
tonal. Fără a intra în amănunte,
vom rețeta în primul rînd faptul că
ideile dezvoltate aici le continuă pe
cele expuse deja. În continuare, se
discută pe marginea așa-zisului dublu
nivel de articulare al limbajului mu-
zical. Interesant este faptul că per-
spectiva din care „trânșează” discuta
aici autorul nu este una lipsită de
obiect ci o autentică perspectivă estetică.
Cu alte cuvînte, autorul nu re-
pînce nimic de piano ci numai din
perspectiva autenticității demersului
artistic, autenticitate dată de relevan-
ța socială a partiturii. Or, este lucru
știut că interven aici elemente țîind
de coerența de idei a muzicii avan-
gardiste și de faptul că orice operă
sau nu, o consecință a aceluia încon-
fundabil Zeitzgeist invocată de estetici-
ni. Ne aflăm deci în fața unei op-
tici care nu pledează bormat ci ia în
considerare, cu pragmatism, orice ar-
gument adus de către oricare creator.
Acesta este unul din meritele princi-
pale ale cărții, scrisă în limbaj alert,
accesibil, făcînd trimiteri la surse de
informare fundamentale; cu alte cu-
vînte, unei epoci de profunde prefe-
ceri. Vasile Donose îl construiește o
viziune estetică suficient de dinamică
pentru a nu putea fi luată pe neaștep-
teptate de meandrele oricărui impuls
artistic creator.

aduce date noi despre ziua de nastere a lui Eminescu, după ce lucrurile au fost dezbătute și de insistența constituie un eveniment în eminescologie. Un astfel de eveniment încearcă să creze Victor Crăciun în revista *Flacăra*, nr. 2 1989. Avem de-a face cu o ipoteză interesantă, cu un nou mod de abordare a subiectului.

Procedăm ca recităm sintactic, eliminăm din discuție amănuntele, din lipsă de spațiu. Victor Crăciun ne asigură încă de la început: „Sustinerile datei de 20 decembrie 1849 au drept punct de plecare afirmația făcută de fratele mai mic al poetului, Matei, care ar fi citit pe o Paalire a familiei următoarea „adeverire” a bătrânului Eminovici: Astăzi, 20 decembrie 1849, la patru ceasuri și cinci-șapte-zece minute evropienii s-a născut fiul nostru Mihail.”

Atragem atenția că acesta este punctul de plecare al autorului articolului din *Flacăra*, care vrea să demonstreze că înscrisul nu se poate face la data respectivă de către George Eminovici, în realitate, argumentul lui Matei nu este nici primul nici cel mai important. Ediția lui Titu Maiorescu din 1889 (după moartea poetului), afirmațiile lui Iacob Negruzzi, „inscrisul” lui Eminescu înscris în *Albumul Junimii* pe 1878 „născut în anul 1849, luna decembrie, ziua 20 (sf. Ignat).” — iată puncte de plecare; ele sunt susținute și de către argumentul lui Matei.

Interesant, este totuși, cum afirmă Victor Crăciun chiar în acest argument marginal. După ce face un scurt excurs în „indoleile” lui Matei Eminovici, ale lui Titu Maiorescu — și crede cercetătorilor — ale poetului însuși dintr-un text manuscris, dănsul se oprește la un alt argument, acela al proceselor căminarului din decembrie 1849. Stim că, în 1977, Editura Minerva a publicat cartea regretatului Gheorghe Ungureanu — *Eminescu în documente de familie* unde, la p. 164—166, se află două acte ce probează că în zilele de 16, 21 și 23 decembrie 1849 Gheorghe Eminovici avea de rezolvat la Iași unele probleme judecătorești. Fără a cunoaște (sau făcând abstracție de) modul cum au fost interpretate aceste acte de către eminescologi, Victor Crăciun rămâne reținut de ideea că „și la 16, și la 21 și la 23 decembrie căminarul se afla la Iași” — deci, nu putea scrie pe „ciudața” Paalire (care de altfel s-a pierdut) „Astăzi, 20 decembrie 1849 etc.” (Paalire care — după cum întregim raționamentul — se afla, neapărat, la Botoșani).

Iată, deci, un răstimp de vreo 10 zile, când căminarul Gheorghe Eminovici a lipsit de acasă — lăsându-și soția singură cînd știa că trebuie

EMINESCIANA

ARGUMENTUL METEOROLOGIC?

să nască Victor Crăciun crede că, chiar dacă ar fi dorit, tatăl poetului nu ar fi putut pleca din Iași — deoarece, și aici începe o tornadă de argumente meteorologice privind iarna grea, cu zăpezi de 40—50 cm, drumuri impracticabile, viscol, etc. „Distanta se străbătea în chip obișnuit în 44 de ore. Dar la o vreme de iarnă ca aceea din decembrie 1849 calea era inaccesibilă, cum se va vedea.” Ne oprim pentru un respiro, 44 de ore de la Iași la Botoșani? Să fi fost înjunghiat la postalon plavani reformați (3 km oră)? Inseamnă, apoi, că Gheorghe Eminovici n-a ajuns acasă nici de Crăciun (23 decembrie) de vreme ce pe 23 decembrie se afla la Iași. Poate nici de anul nou 1850?

Victor Crăciun se bazează decumdat pe date meteorologice furnizate de *Gazeta de Moldavia*, citind amply din numerele pe 12 și pe 19 ianuarie: „Asprimea acestei ierni va face epocă în istoria meteorologiei. Mase masive de omăt au acoperit pământul în cîțime extraordinară, iar gerul a mers pînă acum tot sporind.” (12 ianuarie 1850). „Cîmpurile sînt acoperite de omăt intr-atît că țărani sînt nevoiți a părăsi saniile lor încărcate, dejungind boii și dezahmînd caii din neputința de a le duce după ei. Dunărea deplin au înghețat și pretutindeni este trecătoare.” (19 ian. 1850; Atenție: stiri preluate din București; V. Cr. nu știe!).

Dar tot *Gazeta de Moldavia* mai scrie și alte lucruri. Afîm, astfel, de curterul poștei vineze care a trebuit să treacă munții călare, cu aceste și corespondența în desagi; era să fie mincat de lupi, numai fuga calului l-a salvat pînă ce a ajuns într-o localitate unde l-au ieșit țărani înaintea chindrii să sperie jivinele. Desigur, un lucrător de poștă se bate și cu lupii pentru a-și face datoria — dar Gheorghe Eminovici, de ce ar fi făcut-o?

Sîntem, asadar, în ianuarie 1850 — iar Victor Crăciun extrage din aceste stiri argumente pentru iarna grea din... decembrie 1849. De ce nu consultă cercetătorul lui Eminescu și colecția

pentru acel decembrie? Preferă alt tip de informație: „Pe baza cercetărilor întreprinse recent, cu concursul unui remarcabil specialist în istoria meteorologiei, Constantin Mares, putem conchide că era starea vremii în întreaga Europa Centrală în luna decembrie 1849 — ianuarie 1850. O iarnă aspră, cu zăpezi de peste 40—50 cm, se instalase între Praga și Minsk, deci și în zonele limitrofe, ceea ce înseamnă că și în nordul Moldovei și în Bucovina drumurile erau impracticabile tocmai cînd căminarul trebuia să ajungă la Iași” (Iacob 16 dec. n.n.). Afîm lucruri într-adevăr extraordinare: —9 grade la Praga (21 cm zăpadă pe zi) la 19 decembrie Minskul troienit, la Lvov —22 de grade. — Dar ce are asta cu Botoșanii?

În 1849 *Gazeta de Moldavia* se numea *Albina românească*, era condusă tot de Gh. Asachi și spune cum e vremea pe aici, prin zonă, lată, pe scurt, cum stiau lucrurile ca să afle și Victor Crăciun și Constantin Mares. La 17 noiembrie 1848 iarna se apropie, în Iași este ceață, încep să plouă „ploi care au conlăurat a adăna pământul stors de seceța vîrlei trecute.” La 6 decembrie vremea permite manifestări de stradă (în cîntea împăratului rușilor). La 12 decembrie Grigore Ghica vizitează asezămintul spitalicesc Sf. Spiridon și-l ies în întâmpinarea multimi de orășeni. În zilele următoare se inspectează trupele de la Iași, Bacău, Roman. Prima mențiune despre iarna grea apare la 25 decembrie 1849, într-o notă pe care o redăm în întregime, în care Gheorghe Asachi își exprimă satisfacția pentru agricultură (să nu uităm: a fost o vară seacătoasă!), bucuria că anul nu se pune sub semn bun — dar și îngrijorarea: „Iarna își face a simț toată a ei asprime, mai ales că se deosebeste prin mulțimea omătului care au ajuns de rînd la 4 palme de înălțime. Casele cele fraele au cerat a lui povară, iar în poștile (turbe) multe acoperăminte s-au sfărîmat și ulițele cu greu se pot răzbate, cu toată sirgu-

inta întrebuintă pentru a le curăți. Comunicațiile cu provincia și cu țările străine foarte se întîrzie. Mana nivei este un augur de an fetei, dar nu sîntem fără îngrîșire pentru a ei înțipire, care ar putea prileji năvăliri de ape.” (s.n.). Zăpada este, deci, recentă, augur de an nou, în această zonă a Europei (care — iată — nici din punct de vedere meteorologic nu poate fi asimilată Europei Centrale!). Dacă iarna s-ar fi instalat — atît de cumplită cum se asigură Victor Crăciun — mai devreme de aceste zile de cînteața din 20 decembrie, de bună seamă Gh. Asachi ar semnala-o în numerele anterioare ale *Albinei românești*.

Se putea, asadar, călătoria în condiții normale de la Botoșani la Iași și de la Iași la Botoșani, atît la 16 cit și la 21 și 23 decembrie 1849! Ve-

rificind o ipoteză, am dat peste un „caz” — un tip de cercetare care induce în eroare.

Informații mai amănunțite despre această iarnă moldavă putea să culegă Victor Crăciun chiar din *Gazeta de Moldavia*, Asachi începe a publica aici — probabil, tocmai pentru că se asternuse o iarnă deseobită — temperaturile zilnice (luate dimineața, la prînz și seară), precum și cum să-i zice? — (data la care încep consemnările) erau, la Iași — 27 grade Reaumur, cerul era „sănin cu soare”; la 12 ianuarie 1850 erau —19 grade; la 13, —6; la 14, —1 (vînt dinspre nord, apoi dinspre apus, cer „sănin” cu nori ori cu soare). La 15 ianuarie 1850 erau —3 grade, vînt nord; cer „sănin cu soare”. Temperatura scade iarăși (la 21 ianuarie, data botecului lui Eminescu, erau —15 grade) pentru a urca din nou la 23 ianuarie — dată după care nu mai urmărim „Montorul” de pe ultima pagină a *Gazetei de Moldavia*.

Desigur, din toate acestea ne interesează în primul rînd cerul: era senin începînd cu 11 ianuarie. Datele ne arată, însă, că era ger mare. Zăpada se asternuse bogată, asadar, în jurul anului nou 1850 — după care iarna românească, așa cum o știm din Alecsandri, așa cum o știm cu toți din copilăria noastră, și-a intrat în drepturi. Cu excepția lunilor, alte motive nu crează călătoriile. Să fi fost Gheorghe Eminovici un fricos? Lupii se tin la distanță cu biciul cu flinta, cu chibrituri... (Victor Crăciun se teme, însă, să consulte *Albina românească*...)

Să luăm partea bună a lucrurilor. Verificarea argumentului meteorologic ne duce, într-adevăr, la conturarea unei concluzii firești privind imprevizibilitatea nasterii lui Eminescu la 20 decembrie 1849 s-a născut pruncul, urmînd a fi botecat — conform unei tradiții a familiei pe care o invocă cei ce vor să infirme această dată — peste șase zile, în sărbătorile Crăciunului. El aduse pe lume, însă, și viscolul care făcînd comunicațiile aproape imposibile, a întîrziat și declararea oficială a nasterii. Vine, apoi, gerul bobotezei — care la 15 ianuarie „crapă” și el: cerul este „sănin”, sint +3 grade. Se fac, deci, pregătirile — iar la 21 ianuarie, cînd vremea amenință iarăși cu schimbarea, copilul se botecă. Argumentul meteorologic confirmă, și el, data de naștere pe care marele gazetăar a scris-o în 1878 cu mina lui în registrele Junimii.

Nicolae Georgescu

Arhiva

„Luceafărul”

Critica și pasiunea dialecticii

DIALOG ION BIBERI — ȘERBAN CIOCULESCU

I.B. — Începutul secolului dimitale literare, la vîrstă de 21 de ani în „Facla literară” a lui N.D. Cocea, negă observația eurenă a unei maturizări treptate a criticii, care nu s-ar afirma deotădată în trecerea anilor. Nu al lăbat, în adevăr stimate maxime, impresia unor govăiri și a unor căutări de sine. Această maturitate spirituală timpurie se afla, totuși, la capătul unei formații literare temeinice, asupra cărora aș vrea să se încodesc.

S.C. — Deși nu sînt perfect de acord cu premisa majoră de la care ai plecat dumneata, foarte măgulitor pentru mine.

I.B. — Dovadă de modestie din partea dumitale... S.C. — Nu, nu e dovadă de modestie, eu nu mai sînt satisfăcut de începuturile mele, dar ele sînt nestere sau indelebile și ca atare pot fi auteciale într-un fel sau altul, dar este adevărat că înainte de-a mă fi afirmat în scris consumasem multă birie înfăță, fusese un cititor irenetic, care m-am disciplinat, într-un fel, citind cam o carte pe zi, la început foarte amestecat... lecturi dezordonate, din toate domeniile...

I.B. — Nu vrei să precizezi? Au fost, la început, cu predominanță lecturi de ordin critic, cum a fost cazul lui Lovinescu, sau lecturi de literatură generală?

S.C. — Lecturi de literatură generală și de literatură proasă, și de romane folioțate și de colecția Sherlock Holmes... dar de la vîrstă de 16 ani începea este adevărat că lectura mea preferată au constituit-o cărțile de critică literară.

I.B. — Adică?

S.C. — Adică am găsit un Sainte-Beuve complet, un Faguet complet, un Lemaitre complet, un Brunetiere complet, cele două volume ale lui Anatole France și pe urmă, firește și critica românească, Maiorescu, Ghenea, Sanielevici, Lovinescu (ultimul...).

I.B. — Și atunci din această formație de început, ai evoluat către activitatea universitară, în care ai făcut, pe cite mi amintesc, multe zile amare maestrului comun, Mihail Dragomirescu.

S.C. — Da, eram, ca să zic așa, antrenat, la Societatea de Lectură a elevilor liceului „Traian” din Turmeș. Se vin, în controverse literare, eram pasionat de aceste controverse...

I.B. — Pe care le-ai continuat în universitate... S.C. — Pe care le-am continuat în universitate și abuznd de bunățatea bunului nostru profesor Mihail Dragomirescu, care pe lângă seminarul lui crease și un Institut de literatură română, unde eram membru cotizant — și eram de la Săturălii! Săturălii erau însă pe tot timpul sezonului și nu puteam permite toate impertinențele, dar firește, aceste impertinențe erau nutrite prin lecturi și prin argumente, pe care le credeam valabile. Eram un pasionat al certitudinilor. Poate că nu mai sînt atît de ferm pe certitudinile cum eram la 20 de ani, dar, evident, nu sînt nici un septic, și nici un relativist excesiv. Judecata mea critică s-a mai îmbilnșit puțin.

I.B. — Ai evoluat, asadar, către o metodă critică. Imi dai voie să o definesc, așa cum am înțeles-o eu, și cum îți-am înțeles-o din numerele noastre legături, din lecturile pe care le-am făcut asupra dumitale?

S.C. — Sînt fericit că dumneata imi cunoaște metoda critică pe care eu poată o cunosc mai puțin!

I.B. — As vrea să fac oareca verificare, a confruntare cu această viziune pe care o am asupra metodei dumitale. Eu socotesc că este vorba de o intuiție raționalizată, asadar, de o explicare a unei „Einfühlung” pe care ai întemeiat-o pe o experiență de istorie literară, filologică și estetică. Mă confirmi sau mă omblăți?

S.C. — Nu, nu te combat. E foarte completă explicația dumitale, dar la baza ei este lectura foarte atentă și repetată a cărții Mihail Dragomirescu avea o teorie excesivă. El spunea că dacă citim de 20 de ori o operă, putem ajunge în starea de spirit a creatorului în momentul creației. Nici un moment nu mi-as fi putut închipui că aș putea intra în starea de spirit a lui Goethe, care a creat pe Faust sau a lui Shakespeare care a creat pe Hamlet.

I.B. — Este, totuși, a dorință, a dorință în

sensul pe care îl exprimă Barthes — „Je désire”, cum spune el — de-a se identifica cu opera.

S.C. — Da, iară îndoiială, și chiar de-a-ti pune întrebarea: ce intenții a avut autorul? Este una din banalitățile criticii de-a spune că o carte s-a realizat intențiile sau nu. La baza metodei mele, dacă se poate numi metodă, o lectură foarte atentă cu creionul în mînă, în care imi notez concordantele, neconcordantele, reveniriile, evoluția personajelor dacă este vorba de o nivelu a roman. Imi fac observațiile pe o lectură foarte, foarte atentă.

I.B. — Și ai aplicat această metodă în toate formele de critică pe care le-ai săvîșit — și la istoria literară, și la biografia pe care ai consacrat-o, de pildă, lui Caragiale, ca și în monografiile dumitale, sau în activitatea dumitale de editor?

S.C. — Să încă ceva. Mi-a plăcut să-mi aleg sîngur informările din lectura exhaustivă a autorilor. Nu m-am folosit niciodată de bibliografiile făcute de alții și cînd văd că acum creionul electronic adunînd sute de mii de informații poate ajunge la sinteze, mă întreb dacă critica literară, la un moment dat, sau monografiile nu le pot face aparate. Am trăit însă perioada feticită cînd nu existau creiere electronice și nu am putut să mă informez cu o pasiune deseobită — pasiunea cititului și a informării.

I.B. — ...și a intuiției pe care o... S.C. — Nu știu. Asta este constatarea dumitale, ca un critic estetician și ca un lector atent al textelor.

I.B. — As vrea să arăt că activitatea dumitale nu a mers în mod izolat, ci s-a integrat într-o formație mai generală, a întregii critici românești, din perioada intermediară celor două războaie. Mă refer la legăturile strînse pe care le-ai constituit împreună cu ceilalți critici de generație.

S.C. — Și eu imi aduc aminte cu emoție de „Gruparea criticilor literari români” din care sîntem ultimii supraviețuitori, din cei șapte, și unde ne aduna aceeași dorință de-a crea literatură în climat de libertate împotriva dogmatismului și intoleranței, în special al lui Nicolae Iorga. Atunci calul nostru de bălăie era Argehezi și genialitatea lui, pe care o demonstram într-o vreme cînd nimoi nu ne credea. Astăzi a ajuns un bun public!

I.B. — Acum, as vrea să grupez această activitate a dumitale personală și a grupării criticilor literari din rîstimpul celor două războaie mondiale printr-o evoluție mai generală a criticii. Eu as considera, dacă mi îngădui, că această critică a evoluat cu totul spectacular, de la critica universitară care a început cu La Harpe, Sainte-Beuve și ceilalți, pe care l-ai citat, pînă la Albeti Thibaudet, de o parte, deci pînă în preajma războiului, iar după război această critică pe care as numi-o sintetică, pentru că privea opera literară sub toate înfălișările ei, a evoluat către o critică mult mai sistematică, statemîndu-se într-o disjunctie metodologică, pe orientări diferite. Am asistat la diferențiere a criticii marxiste, a unei critici fenomenologice, existențiale, psihanalitice, a unei critici tematice și mai ales a unei critici lingvistice. Adică toate aceste discipline, instrumente pe care contemporaneitatea le-a pus la dispoziția criticului actual au fost folosite de către critica pentru a arunca reflectoare pătunzătoare asupra opere literare. Cum soco-

testi dumneata că se prezintă această critică nouă față de critica veche, sintetică, gen universitar și normalizat? Este un plus? Este o depășire? Sau este, totuși, o simplă specializare?

S.C. — Cred că deosebirea esențială între critica universitară — cum o numeau dumneata — rozrite bine și critica noastră, a generației noastre din care faci parte și dumneata — și dumneata ai scris un splendid tablou al literaturii române în limba franceză pe care regret foarte mult că nu l-ai tradus și în românește, sau nu l-ai redidat pînă acum — dumneata sîți foarte bine ca un progres, pentru că noi sîntem legitime — fără să fim, cum să spun?, electici — căsăm legitime toate metodele — și metoda filologică, și metoda comparatistă, și mai ales metoda marxistă, care consideră pe scriitor exponen — scriitorul este un înalt murgător și exprimă, adeseori, năzuința care se realizează mult mai tirziu.

I.B. — Am fost cu toții impresionat de decada criticilor de la Cerisy-la-Salle, în care o seamă de critici au arătat drumurile noi ale criticii. Ei bine, aceia s-a dezvoltat, între altele orientări, critica tematică, o critică în care un autor — Jean Paul Vevert — a vorbit despre critica adinimilor, adică despre rolul pe care subconștientul l-a jucat, în elaborarea literară. Nu știu dacă îți aduci aminte, mă refer la studiul dumitale, O privire asupra poeziei hermetice, în care ai căutat și ai dovedit în mod strălucit în ce măsură procesele acestea de adinime — autorul francez vorbește de o esthetique des profondeurs — în ce măsură această viață de adinime a scriitorului se vădește în activitatea literară?

S.C. — Dacă dumneata care ești și un om de știință, dumneata care studiezi prin profesie-ne dumitale de psihiatru aceste adinime, zăsești că în critica mea nu am neglijat acest sector al literaturii, sînt foarte bucuros.

I.B. — Cum ai procedat în strălucire.

S.C. — Am fost întotdeauna angajat întreg și subordonat obiectului cercetării. Adică, m-a pasionat mai mult problema adevărului decît problema expresiei adevărului și mai ales a expresiei artistice. Cred că ceea ce mă deosebeste de generația mea este că nu am avut nici o velleitate a scrișului frumos.

I.B. — Cum ai procedat în strălucire.

S.C. — Nu numai Vladimir Streinu, Și Pompiliu Constantinescu, Perpessicu, Călinescu cu bogatul său impresionism. Cred că dumneata ai dreptate. Intuițiile mele au fost întotdeauna filtrate prin rațiune. Am avut întotdeauna încredere în puterea judecătii. Eu nu mi feresc de a vorbi de judecată literară.

I.B. — Din această diversificare a criticii după fel de-al doilea război mondial, se afirmă cu multă vigoare metoda critică marxistă, care s-a afirmat și în străinătate: Gramsci, Adorno, Althusser, sau Lucien Goldmann.

S.C. — Ca să nu mai vorbim de Lukács... I.B. — Lukács, da. Se afirmă și la noi și socotesc că este sînt o tendință care trebuie subliniată. Karl Marx a vorbit în 1844 despre un om total. Eu cred că critica marxistă ar putea să fie definită ca o critică totală, în sensul că merge de la această adinime a proceselor subconștiente, ca să explice opera, pînă la judecătii de valoare și integrarea opere și la autorului în simțetara actuală.

S.C. — Dar, fără îndoială, critica marxistă pentru mine este că a sistem de ordine paralele între om și societate. Niciodată legăturile dintre om și societate nu sînt rupte. Ideea că omul se înteează societății, că societatea, într-un fel îl formează prin acțiune directă, prin reacțiune împotriva ei; acest sistem de ordine asigură criticii marxiste caracterul dialectic.

I.B. — Caracterul dialectic și în același timp posibilitatea de actualizare, de integrare totală în structura vieții noastre sociale și culturale.

S.C. — Fără îndoială. Și cred că avem, în privința asta, o echivalență de critici înțeri foarte prezății, foarte talentați, mai numeroși decît în zilele noastre. Triajul lor nu s-a făcut încă, activitatea lor este încă în curs, dar eu am încercare în această echipă de critici talentați, cultivată și care cred că au aceeași pasiune a cititului și aceeași pasiune dialectică pe care am avut-o și noi — nu aș zice în vremea noastră, pentru că sînt și aparate de construcție socialiste, sînt tot vremea noastră.

NICOLAE VELEA inedit

„LUCEAFĂRUL” de Mihai Eminescu

II

fata e animată de năzuința de a se înălța, de a se purifica, de a-și depăși condiția și nu reușește pînă la capăt. Luceafărul e minat de dorința de a se sacrifica, de a renunța la nemurire și de a se realiza în iubire.

Aceste aspirații deseobite care se întînesc, se suprapun elemer pură pentru a se despărți cit mai repede, mai definitiv, pe două dimensiunile mișcării spirituale, dureros-sfîșietoare ale protagoniștilor dramei.

Dar pentru a înțelege mai bine atit factura dramatică a capodoperei cit și însăși structura sa poate că ar trebui să-și descriem și să-i analizăm (deși și părții personale).

Luceafărul este eroul principal și în conturarea lui poetul, datorită întinsei sale culturi, a combinat într-o alchimie personală, legende și mituri străvechi privind nasterea, geneza universului, elementele primordiale care l-au stat la temel și obșir.

El este fiu al cerului și al apei („Iar cerul este tatăl meu / Și mămă-mă e marea”). El este după gînditorii antici Părintele Soarelui și al Lunii (Hesiod), este chiar Soarele însuși după Homer. Binenteles, iubitor pătîmas al mitologiei noastre, Eminescu îl identifică și cu Zburătorul, personal des întîlnit în folclorul nostru și cîntat într-o poezie cu valențe de capodoperă de I. Heliade Rădulescu, poezie purtînd chiar acest titlu. Dar valențele cosmogonice sînt multiple. Rezumînd, putem spune că atit în desemnarea liniilor „Luceafărului” cit și în arhitectura întregului poem avem în față un mit hie amply, dar simplifical pătînd doar cadrele esențiale ale perspectivei mitologice.

Totodată condiția Luceafărului este condiția geniului și, sub acest aspect, Eminescu apelează la filozofia lui Schopenhauer. Potrivit teoriei acestuia, cunoașterea deplină a lumii este accesibilă doar omului excepțional, de geniu, singurul capabil să se detașeze, să depășească iluziile inguste ale subiectivității, ale unei înțelegeri trunchiate, inguste a universului.

Dar Eminescu va interpreta într-un mod personal această teorie discutabilă. El îi va conferi eroului nu numai atributele cunoașterii reci, raționale, dar și o mare forță de vibrație afectivă. Fata de împărat nu este doar obiectul cunoașterii, al meditației sale cit și iubita sa, obiectul unei mistuitoare pasiuni și pentru împlinirea acesteia, el se hotărăște la un sacrificiu suprem — renunțarea la eternitatea. Drumul său către Demiurg pentru a carei dezlegare „de greul negrei venșii” este de o mare plasticitate: orizonturile Terrei și spațiile intergalactice sînt descrise cu o muzicalitate orchestrală armonioasă cosmic într-un literatură universală. Eminescu fînd sub acest aspect un mare poet al departelui.

Luceafărul se aseamănă cu titanii mitologici pînă care sînt animați de un protest etic împotriva forțelor superioare, dar se și deosebeste de ei prin faptul că se duce totuși la Demiurg să-i ceară învințirea întru prăpăstii pămîntului. El îi anare Cătălinei la început ca inger apoi ca demon — acestea fiind ipostaze metafizice sugerînd iubirea senină dar rece, detașată și cea tumultuoasă, aprinsă. În prima ipostază el îi pare fetei „Străin la vorbă și la port” cu „ochii care înghețau”. În chip de demon, el anare „călăra în foc de soare” din sănății de doborîre, de învăpăiere abstractă creîndu-i fetei trăiri violente: „Mă dor de crudul tău amor / A pieptului meu corde / Și ochii mari și grei mă dor / Privirea lor mă arde”.

Inger și demon — gheață și flăcără iată cele două echivalente ale metamorfozării Luceafărului.

Cătălina a fost excesiv de sever, de drastic descrisă și sancționată de George Călinescu și Cătălina are gusturi mărunte și la îndoiială între slugă și geniu și alege sluga. Totă simpatia noastră merge către astru și oricîtă gingășie lirică ar pune punct în înlimiteata fetei și a papului, acestia rămîn descalificați.

Intr-adevăr, se pot deluși intenții satirice de pildă în folosirea cuvintului cămară sugerînd preocupări sîrmite, domestice ale fetei față de largul orizont al Luceafărului („Ca în cămara ta să vin / Să te priveșc de-apropie / Am coborît cu-al meu senin / Și m-am născut din ape”). Dar dreptat spațiul în care e situată fata se lărgeste: cămară e înlocuită cu casa, apoi cu cordul, viața cu norocul (avînd înțelesul mai larg filozofic de soartă, destin) etc.

Și în esență permanent, sufletul suav al fetei e belnav de durul singurătate stela pe care-l invocă pătîmas „încercîndu-i dorințele”. Uneori poetul se exprimă direct — liric prin intermediul eroinei: „Dar un luceafăr răsărit / Din linistea uitării / Dă orizont nemărginit / Singurătății mării... // Pătîrînd în veci tu raze reci / Din lumea ce-ți desparte / În veci îl voi iubi și-o vece / Va rămînea departe”.

Și aceste cuvinte sînt spuse în momentul înfîpării idilei cu Cătălin dar parcă sîntim că intenția satirică se subiază dacă nu cumva dispere, se dizolvă total.

Deci liniile din care este compus portretul Cătălinei nu sînt chiar așa de sumare.

Cătălin este într-adevăr descris intructivă caricaturală, sumar: „Viclean copil de casă”.

REMEMORĂRI

VICTOR BARBU, Tirgu Jiu: Citeva zeci de texte care ar putea alcătui o foarte frumoasă carte de poezie, spre bucuria cititorilor și în beneficiul investigațiilor lirice de expresie română. Poetul, aparținând prin vârstă, dar și prin orientarea lui spre cotele înalte ale unui lirism expurgat de balast verbal, generației '70... a mai figurat o dată în chenarul Poetilor, sub numele (pseudonim) CIPRIAN ANTONIU. Revenirea (sau acederea lui) la numele propriu indică momentul deplin conștientizării, al asumării de sine ca poet. Este un autor într-adevăr matur, aflat în posesia unei gândiri și a unei profunde, cum și a unor tehnici speciale de însușire a metaforei; căldura și concretizați senzoriali imi par de altfel a constitui nota specifică a acestei poezii de altă esențialitate, și care nu refuză esafodajul conceptual. Dar, pentru a completa portretul și să reproducem generoasă și benefica recomandare a poetului și criticului Gheorghe Grigurcu, a cărui poezie pare a fi, pentru Victor Barbu, modelul nemăsurat:

Tirgu Jiu a un mic oraș sobru de culoarea albicioasă a prundului pe care Jiu îl împresă pe mari suprafețe, a dealurilor apropiate și a muștelor ceva mai îndepărtate, privind într-un orizont palid, rarefăit. Faimoasele monumente hrăncușiene își aduc contribuția stilizată la configurarea acestui leagăn de piatră moale, poroasă, parcă nemulțumită de sine. Ceva nostalgic și lăncă plutește în văzduh. Pus în situația de a înghita cotidianul a atare emananțe geologice-estetică, citesc cu interes versurile unui autor localnic, versuri de contrastare cu aspectul rezervat al urbei. Numele autorului: Victor Barbu. Producția lui / a deschide neretinită spre natura plină de culoare și frenezie, brăzdată de energia metamorfiozelor. Așadar un corectiv al notelor incoloro, placide pe care o posedă natura

alveole. O generoasă trăire a spațiului, încadrat de prodigioasele înfățișări dense ale vietii, pe care sensibilitatea le captează într-un chip specific, pe care condeul liric le rețeste în, adesea, ingenioase, convingătoare metafore. Victor Barbu ni se arată un virtuoz al imaginilor exuberante, ca niște tranșării cămăși cu fragețe petale îndesate, în care parfumul cîntă, iar undele sonore se convertesc în languroase mișcări. Sîruri de corespondențe lucrate migăloș indică asimilarea unor lecturi de bună calitate. Luciditate, rafinament, mult simț plastic, iată însușirile în temeiul cărora așteptăm texte tot mai coerente, mai responsabile cristalizate, reprezentative pentru evoluția a ceea ce socotim o autentică vocație.

MARIUS SIRBU, Lugoj: Ce se întîmplă cu dv. ? Îmi amintesc că v-am cîntat cu foarte multă vreme în urmă, pe vremea cînd erati adolescent, citeva grupaje (nu mai știu dacă au intrat sau nu în „Caietul debutanților”); textele erau destul de confuze, trădau însă o sensibilitate în alertă și frenezia (usor disperată) a căutărilor unei formule. Astăzi situația este drastic modificată, textele sînt sberde, paupere și chosite. Singurul ceva mai viu este Eșecul din memoriam Jacques Brel); „esartă glasul tău / gansonete nebunaze și alburii ca dragostea / mai fereste-mi buzele cu spini și vei lubi / tăcerea stelelor urla reilor din suflet / flapsina de dincolo de cordul clinchet / de fulgere anemice șampagne proastă” etc. anumerasa cîntă-nu fără surprize, lipsită din păcate de orizont și coerență poetică.

ION STAIU, Timisoara: Sub un motto din Alecsandri, — Nouă peisaje plătite (plus unu); autorul care a și propune un fel de realitățile pastelui tradițional în sensul care rezultă din această Conversație dedicată lui Nichita Stănescu: „Spune-mi eteva cuvinte despre Iarnă / Vorbeste-mi de fotosezina zăpezii / despre albul probabil / despre dramele vegetale / ale copacilor / Vorbeste-mi bătrîne, șlefuitor de fulgi / Vorbeste-mi bătrîne, armurier de imagini”. Formula este, însă, nu convinge și nu convinge; sint poezii de cite două strofe, de aparentă parnasiană, a căror falsă înfrățire rezultă din limbajul tehnic utilizat și nu din sensurile care ar trebui să întemeieze (ori să deschidă) planuri superioare ale realului. (Ex.: „Clepsidra scade

Era într-o vară
Era într-o vară și ramele ferestrelor
se făcuseră cenușii,
Era într-o vară cînd minile frigului stînd
în palme ale mierlei,
Era într-o vară cînd pe colina pasărilor
alinsse de vînt
Reinventau spirala,
Era într-o vară cînd osmosul era Jar
Și plinsul era lute pliale coperind urmele
de zimbru.

Pe un munte
de la nemiscare la incrementare
nu e decît o călătorie
pe un munte —
dreaptă măsură
care amîna intrarea
în cerc.

In prag
Am deschis ușa. Stăteam în prag.
Aveam la mine compasul, rigla, astrolabul,
busola,
citostatul un greier
pierdut din flinta ceilor care plecase
ceva mai devreme.

Să închid ușa nu mai puteam; mereu
s-ar fi întîmpilat la fel.
Trecam de la o stare la alta, nu mă
regăseam.
Luna alătea în prag și mă visa.

Urc muntele
In felul acesta înaintăm prin vălă,
îmi arată rîul păstrăvii care toamă tîșnește
deasupra unui val.

Acesta e răsplată nebilor care văd,
acesta e vîntul celui care a avut fîria
să treacă prin toate cele șapte zile.
Se înnopteză,
ure muntele de pară-l ebor.

Pe la amiază
pe la amiază omul a aflat că
timpul născut odată cu el lemnul-l coplește
și cîntă din gură.
poale Enoh stie mai multe, oricum,
dintre zece planete
doar una e locuie.
crește și descrește luna,
ploaie și ninze peste schimbărl.

Chiar dacă
Omu-l născut să pună răsăd de păduri
o viață întreagă
soli să străbată căările în euritmii.
Chiar dacă necării viale sînt destrunzite
parabola rămîne.

Mi se pare că toate acestea le-am mai spus
pe vremea cînd
primul amurg coborise în adîncul flintinii.

Victor Barbu

Pe drumurile țării

Urmare din pag. 1
mintul acela uscat. „El, aloră domnului”, am zis cu ironie cînd am coborît spre bălă Felix și a început picla scîrboasă, nici ploaie, nici zăpadă, nici frig măcar.

Mai departe, de puțin timp renovat, muzeul Țării Crișurilor e o splendoare. În muzeul Iosif Vulcan, puternica emoție încercată de toți ne-a făcut în sîrșit să uităm și de pericola de secetă din România, că poate pînă la urmă tot vine iarna, și de picla de afară. Parcă îndreptea a cuvîntul fiecare punerea în valoare de exponat — dincolo de criteriul științific. Acolo, poetul Viorel Hirs de la „Familia” ne-a spus o poezie adevărată despre Mihai Eminescu. Pe urmă am filmat orchestra de cameră a Biharietului și aceluși de Covent Garden care la sase fix, era filmărl, era în dispozitiv — dispozitivul fiind o sală superbă din Muzeul Crișurilor unde pe pereti sculpeau stîns tablouri ale marilor pictori români. Păcat de exterioro, dar ce „calitos” era totul! Problema cea mai scîltoare era ce facem cu soferul Ștefanul era minunata de Florica Ungur. Nu încapeam tot — nu înțereții în mașina noastră așa că Florica ne era sofer și Ciceroana. Unde s-o filmez eu pe Florica și doinele ei trăgănite și fluierate? Dacă miine, cînd începem să colindăm satela bihorene, dăm peste aceeași pică? Am dus-o sus, în secția de etnografie și folclor și am așezat-o într-o „odăie” cu lemn mui, cu scoarte și loane pe sticlă și cu o ferestruică prin care intra tuburile, ireal, o zeană de lumină din neonul coridorului care completată de lumina usă de noi crea o atmosferă de basm. Așezată pe un scaunel în război de lemn, cu minile puse în poală a „jele”, cu ochii înțind în lacrimi, Florica Ungur a început să cînte și vocea ei, puina voalată, aspra, frustă, voce de țărăncă, spunea așa: „Codrule, face-te al nor / Să curgă din tine dor” și „Scumpă m-o țintu maia / Și ține m-o țintu de / Acu maica numa-o fată / Și norocul-ni fu dată / Alta are cînci și sasă / Și vine norocul-ni casă”.

Pe urmă Florica ne-a spus din Octavian Goga și am filmat și asta. Și fastuoasa Oradea rămasese afară, iar noi, uitați de vreme, ascullam pierzînd în fabulosul spațiu românesc creat de marea artistă și o pace acinsoă, o pace droasă de cuprinsese. Florica Ungur s-a

clipsă căderii stelei mele / Ea este timp retoric sau spațiu sterp de vise? / Și cum de-mi știe steaua dintr-un desert de stiele / Și spaima de dreptunghiul cu laturile-nchise? / Un fir cu plumb sint — iată amăgînd verticala / Acestel șume albastre. Să o descriem «cer»? / Trium-

virat al vinei ce și-a deschis petala / De nord, a veniciei, spre un cinetic ger”. Rezultatul este cîntat și lipsit de transparent, iar unorii se strecoară și erori de ortografie („fluturii-nchise”, „vechilor maestrilor”).

Gabriela Negreanu

Cumpăna

Vinătorul și cerbul
Azi am văzut un cerb căzînd de pe alină
lovit drept în inimă de o săgeată.

De-acum trei mil de ani ochii vinătorului
el este-ait de mort incit
praf și pulberoa i-s-au făcut lumină
dar iată aici la picioarele mele
vinatul lui superb se zbate.

De-acum se dezlează și singele și-l rupe
ca pe un nod de lanțuri.

Era viziunea
ce o țînuse-n pleoape vinătorul
acum trei mil de ani
cînd încordase arcul
și slobozise-n cer săgeata lui.

George Alboiu

Farmecul narațiunii

Urmare din pag. 1
ratat. Vata lui Aron devine cu timpul, cum singur mărturiseste, „o gogoasă de mătase” în care se sufocă din cauza propriilor utopii estetice. Ieșirea din lăzile este violentă, prin citeva imagini șocante autorul obține un final de poveste memorabil. Foarte bine construită în plan parabolic este și proza. În preajma țintei care cade” o ipotază a dramei sentimentale de provincie (actiunea se petrece tot la Apud). Iubirea secretă a funcționarului Augustin pentru colega sa de birou Viviana izbucnește într-o seară de sinceritate, cînd cel doi se aruncă unul în brațele celuilalt. La scurt timp însă după acest episod femela se va căsători din interes cu un ofiter. Analiza fină, realizată cu multă expresivitate dă tensiune paginilor. Metafora „țintei care cade” este alegoria unei vieți exuate în compromisi. Cum știneam la început autorul posedă o artă particulară a descrierii.

Expresia realității

Urmare din pag. 1
rul intervine, o deturneză spre optimism, adăugînd și opinia grupului de personaje-comentatoare ale romanului: „Din nou recitesc și mă încrunt. Dintre, printre, între cuvintele acestea răzbate un fel de aer rece. După întrepreri și schimbări de direcție, iată și totă înjustiția mhoareală. Cînd a apărut? Cum? De unde? În fond aceasta este povestea veselă a unor oameni veseli din vremea noastră, și ea veselă. Vreau să fiu înțeles corect: oamenii aceștia nu au altă soluție decît să fie veseli. În spațiile lor se află și evenimentele care obligă la veselie și seninătate. „Un an mai tîrziu, într-o discuție dintre Teodorescu și Raul, polii opuși ai unui conflict inexistent de altfel, se va cădea de acord că nici o viață fără optimism nu durează și nu-i durează... Simținea, ca de obicei la pîndă, va nota acest amănunt semnificativ în relațiile dintre cei doi și-l va considera un element al unei rațiuni superioare existențiale, sau ceva în felul acesta, a ceea ce, iarăși, este vesel și senin. Așadar, nu mohoreală! Nu, încruntării! Nu, proastei dispoziții!” (pp. 278-279).

Iată că cel mai reprezentativ roman textualist nu vine din gruparea care s-a denumit textualist, ci de la un prozator care și-a asumat un realism structural, deseori aureolat de irizări fantastice.

Intr-o cronică apărută în urmă cu trei ani afirmam că romanul Portretul este cea mai bună carte a lui Platon Pardău. Mă văd obligat să rectific și să actualizez judecata de atunci și să

trece în prim-planul activității romanierului Nebănuitele primejdi.

Ceea ce înseamnă că Platon Pardău se află la vîrsta deplină maturității, într-o continuă evoluție și ascensiune.

CONFABULE

**Ar fi trebuit să înțelegi
ceea ce nu se poate
ar fi timpul să privești
dimineața
în zori
cum se gîlmă
visiunul prin grădina
cu crengile tale pe umeri
ar fi bine să vezi
cum o vrabie
vrea să-l aperească
ar fi trebuit să auzi
cum dedesubtul pămîntului
se aude un scîncet
el este cîinele care
te dărește și acum
te dărește lăbul tău
asa cum îl ai fi dorit
viața toată**

Julian Neacșu

MIHAIL BULGĂKOV

JURNALUL

DOCTORULUI BORMENTAL

fața îi devinse puhavă și multicoloră. Ochiul îi fugeau de la minile profesorului spre tava de pe masa cu instrumente. Filip Filpovici devinse într-adevăr înspăimîntat. Nautil îi gutera, iar dinții îi se vedeau pînă la gingii. Desfăcu capul și mai ambie mai ambie mai ambie mai ambie, făcînd să apară cele două emisfere cerebrale. În acest timp Bormental, palid, prinse cu o mină pleptul lui Sarik și spuse cu o voce puțin guturală:

— Pulsul scade brusc...

Filip Filpovici îl privi fioros, mormăi ceva și pătruse și mai adine. Bormental tăie cu zgomet o fiolă, îi trase conținutul cu o seringă și-l întepă pețid pe Sarik undeva sub inimă.

— Mă îndrept spre gava turcească, răeni Filip Filpovici și cu mînușile alunecoase și înșingate scoase creierul galben-cenusiu din capul lui Sarik. Privește plezbe, timp de o clipă, mura lui Sarik, iar Bormental tăie imediat o a doua fiolă cu lichid galben, trîgîndu-l cu o seringă lungă.

— În inimă? întrebă el temător.

— Ce mai întrebă? urli profesorul înrăit. Oricum, a murit pînă acum de cinci ori în mîna dv. Întepați! E posibil? Avea o față de tilhar înflăcărat.

Dintr-o mișcare, doctorul introduse ugor acul în inima cîinelui.

— Trăiește, dar de-abia, de-abia... spuse el șoptit și sfios.

— N-avem timp de discuții! Trăiește, nu trăiește! I mîri înspăimîntătorul Filip Filpovici. Sint în sa l Oricum moare... ah! dră... „Spre malmurle sfinte ale Nihilului...” Dăi-mi hipofiza!

Bormental îi întinse vasul de sticlă. În care, în lichid, atîrna de o ată un ghemuleț alb. Cu o mină — „Nu are egal în Europa... pe Dumnezeu meu!” ghîndi vechi Bormental — scoase ghemulețul spinzurat, iar cu cealaltă mină desprinsă cu înfrățire un altul asemănător undeva din profunzime între cele două emisfere răscăte. Ghemulețul lui Sarik îl aruncă pe tavă, iar pe cel din vas îl introduse în cranii cu ată cu tot și degetele sale boante, care prin minune deveniseră subțiri și flexibile, reușiră chiar să-l fixeze cu un fir de culoare chihlimbarului. Scoase după aceea din cap pensetele și agrafele, ascuse creierul la loc în cutia craniană, își îndreptă spatele și, de astă dată mai calm, întrebă:

— A murit, desigur?

— Are un puls abia perceptibil... răspunde Bormental.

— Mai dați-l adrenalina!

Profesorul așeză meningele peste emisfere, aranjă calota craniană la fix, puse la loc scalpul și răni:

— Coșetei!

Bormental îi cusu în vreo cinci minute, rupînd trei ace.

Pe fundul de singe al pernei se sprijinea capul inert al lui Sarik, cu o rană de jur impre-

REMEMORĂRI

Întîmplări bizare

Am dormit două nopți în nordul Finlandei, într-un fel de cămelă foarte apropiat de cercul polar, în casa unui poet finlandez. Era fiul unui mare industriaș din partea locului. Tatăl său, un bărbat bătrîn, trecut de șaptezeci de ani, avea un obraz dur învelit într-o inexplicabilă tristețe. Locuim într-o cameră de la etajul întii al vilei ridicată în hîrta unui deal plin de stînci cu forme ciudate și pini pitici. În vîrful dealului se înalța un turnuleț de formă octogonală terminat cu geamuri colorate.

În fiecare noapte, după ce păreșeam holul spațios, puteam să observ din camera mea ce dădea spre grădina cum geamurile colorate ale clădirii construite pe stînci și se aprinsă intermitent semnificativ ca un far în lumina întoasă a nopților albe. În ziua plecării l-am întrebat pe poetul finlandez care era sensul și explicația acestor „jocuri de lumini”. S-a gîndit o clipă apoi mi-a răspuns că tatăl său, în fiecare noapte, se ducea să se roage la urna funerară a unui frate mai mare, pilot de vîntoasă, căzut în cel de-al treilea război mondial. Părea acest lucru cu regularitate, de peste treizeci de ani, noaptea de noapte. N-am mai pus alte întrebări. Deși agi fi vrut să știu ce traseu urma bătrînul tată pentru a ajunge în vîrful dealului. Fiindcă de la geamul camerei mele aveam o perspectivă clară și cuprinzătoare a parții de nord, căzută în cel de-al treilea război mondial, în lumina difuză a „nopților albe”, n-am văzut pe nimeni nici urcînd, nici coborînd panta domoală...

2.

Cred că am mai scris despre acea misterioasă femeie blondă pe care am văzut-o cu o zi înainte de a pleca spre Podurile înalte la o manifestație consacrată Zilei naționale a Mongoliei. Stătea lângă mine, în aceeași tribună rezervată oaspeților străini și părea neliniștită.

Avea un aer ciudat de nordică melancolică și de citeva ori privirile noastre s-au întîlnit și ea a avut un zîmbet imperceptibil. Am văzut-o și pe următoarele zile la Kara-korum, sub zidurile vechii capitale mongole, într-un grup restrîns alcătuit în exclusivitate din bărbați. N-am izbutit să mă apropiez de ea conformîndu-mă protocolului vizitei și la sfîrșit l-am întrebat pe ghidul care dădea și celuilalt grup explicațiile de rîtomental vîră în autocar”. Omul a privit spre locul indicat de mine și a răspuns evaziv că nu știe exact cine este dar că în ultimii cîțiva ani vine în fiecare vară la Kara-korum. Am plecat, ca un făcut, în aceeași zi, cu același avion. Părea neliniștită și întregul de aerul ușor completat de rîtomental vîră în autocar”. Omul a privit spre locul indicat de mine și a răspuns evaziv că nu știe exact cine este dar că în ultimii cîțiva ani vine în fiecare vară la Kara-korum. Am plecat, ca un făcut, în aceeași zi, cu același avion. Părea neliniștită și întregul de aerul ușor completat de rîtomental vîră în autocar”. Omul a privit spre locul indicat de mine și a răspuns evaziv că nu știe exact cine este dar că în ultimii cîțiva ani vine în fiecare vară la Kara-korum. Am plecat, ca un făcut, în aceeași zi, cu același avion. Părea neliniștită și întregul de aerul ușor completat de rîtomental vîră în autocar”.

3.

O singură zi, pînă la apusul soarelui am stat la Opătia, un mic port pe fîrmlu Adriaticii. Erau condus de un arhitect croat iubitor de români, care urma să ne găzduiască două nopți în mica sa vilă aflată chiar pe malul mării. Am hoinărit pînă spre prînz pe plaja fără pic de nisip, sedusi însă de limpezimea incredibilă a apei. Era început de noiembrie, o toamnă rece și caldă. Sezonul balnear se terminase și localnici își reparau ambarcațiunile și făceau curățenia generală de închidere. Am prînzit într-un restaurant modest, al cărui proprietar era coleg cu însoțitorul nostru și care, la pensie fiind, deschisese acest local sezonier. Ne-a servit seful localului în persoană, deși mama avea un caracter de reuniune familiară. La început calm și deosebit de amabil, pe măsură ce trecea vremea, patronul localului, născut și crescut pe acele locuri devenea mai neliniștit. Își masca cu abilitate ciudata stare de care fusese cuprins. Pe la cinci, înainte de apus, tocmal cînd subsemnatul începuse să apreciez o excepțional vin alb produsă de localnici și țiguit stîmbești și ne-a explicat că ne roagă să nu rămînem în noaptea care la Opătia. N-am înțeles de ce și nici n-a dat o explicație anume. În urma unei discuții destul de agitate purtate cu însoțitorul nostru, acesta s-a lăsat convins și a decia să ne înlocuim, spre marea noastră regret, în chiar scara aceea la Zagreb. Intrigați și nedumeriți de ciudata decizie, am urcat în elegantul expres care ducea spre capitala croată.

În vagon se transmitea muzică și din cînd în cînd un scurt buletin informativ despre starea vremii și informații utile. La un moment dat, în urma unui scurt semn sonor, vocea crainicului a anunțat grav: „aștia sînt înscrisi în chiar scara Opătia de pe fîrmlu Adriaticii s-a produs o puternică furtună care a distrus ambarcațiunile ancorate la mal și o bună parte din clădirile situate în apropierea fîrmlului”. Mă întreb și azi ce fel de premoniție a avut patronul restaurantului care a insistat și l-a convins pe însoțitorul nostru să nu înnopteze cu noi la Opătia?

Mireca Micu

jur. Filip Filpovici își îndreptă pe de-a-ntregul corpul, ca un vampir așul, își amulase una din mînuși, împraștînd un nor de pudră umezită, o rupse pe cealaltă, aruncînd-o jos și apăsă pe soneria din perete. Zina apărî în prag și își întoarse capul și nu zădări pe Sarik pînă la sfîșie. Zeitate își scoase cu minile pudrate boneta murdară de singe și strigă:

— Zina, adu-mi imediat o țigară! Lenjerle curată și baia!

Se apropiu cu bărbia de marginea mesei și rîdind cu două degete pleoapa dreaptă a cîinelui. Cercetați ochii evident muribund și roșii.

— Ei, drăcie! N-a crăpat! Dar, oricum, tot va erapa. Eh, doctora Bormental, păcat de cîine, era blînd, dește viclean.

★

Un calet dictandou subțire, plin de însemnările doctorului Bormental. Primele două pagini erau scrise îngrijit, mărunt și clar, apoi scrierile erau lăbărlate, agitate, cu multe pete.

22 decembrie 1924. Iuni.

Un cline de laborator în vîrsta de aproximativ doi ani. Măscul. Rasa: dulus de curte. Nume — Sarik. Blănă rară, înegală, de culoare brună țărăncă. Coada — de culoarea lapteului fier. Pe partea dreaptă — urme de la o arsură complet vindecată. Alimentația pînă la intrarea în clinica profesorului Bormental, după ce răpînd înimă de goare aici — foarte consistentă. Greutate — 8 kg. (Semnul mirării). Inima, plămîni, stomacul, temperatura...

23 decembrie. La ora 8.30 p.m. s-a efectuat pentru prima dată în Europa o operație după metoda profesorului Preobrajenski: așu o naroză de clorform au fost extrăpate testiculele lui Sarik, iar în locul lor transplantate testiculele unui bărbat, împreună cu epididimul și cordoanel spermatic, prelevate de la un bărbat în vîrsta de 28 de ani, mort cu 4 ore și 4 minute înainte de operație și păstrate într-un lichid fiziologic sterilizat, după metoda profesorului Preobrajenski.

Imediat după aceasta, în urma trepanării cînelui cu două degete pleoapa dreaptă a cîinelui înlocuie cu hipofiza prelevată de la bărbatul amintit mai sus.

S-au administrat 8 tuburi de clorform, o fiolă de camfor și 2 fiole de adrenalină în inimă. Indicații operatorie: efectuarea experienței profesorului Preobrajenski pe transplantul combinat de hipofiză și testicule pentru clarificarea problemei adaptabilității hipofizei, iar pentru viitor și a influenței acesteia asupra întinerii organismului uman.

A operat prof. F.F. Preobrajenski. A asistat dr. I.A. Bormental.

In românește de George G. Potra și Paraschiva Băleanu

(Continuare în numărul viitor)

